

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

SİVİL TOPLUM İÇİN ELVERİŞLİ ORTAMIN İZLENMESİ VE GELİŞTİRİLMESİ PROJESİ

YENİ VAKIFLAR

Yazarlar:

Prof. Dr. Başak Baysal
Av. Sadife Karataş Kural

Editör:

Tevfik Başak Ersen

İÇİN

YASAL MEVZUAT

REHBERİ

Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

SIVIL TOPLUM İÇİN ELVERİŞLİ ORTAMIN İZLENMESİ VE GELİŞTİRİLMESİ PROJESİ

YENİ VAKIFLAR

Yazarlar:

Prof. Dr. Başak Baysal
Av. Sadife Karataş Kural

Editör:

Tevfik Başak Ersen

İÇİN

YASAL MEVZUAT

REHBERİ

SİVİL TOPLUM İÇİN ELVERİŞLİ ORTAMIN İZLENMESİ VE GELİŞTİRİLMESİ PROJESİ YENİ VAKIFLAR İÇİN YASAL MEVZUAT REHBERİ

TÜSEV Yayınları, Haziran 2020

No 86

ISBN 978-605-06238-0-2

Proje Ekibi (Alfabetik sırayla)

Birce Altay
Nazlı Türker
Zeynep Ekin Aklar

Yazarlar (Alfabetik sırayla)

Prof. Dr. Başak Baysal
Av. Sadife Karataş Kural

Editör

Tevfik Başak Ersen

Yapım MYRA

Koordinasyon Engin Doğan

Tasarım Tuba Mücella Kiper

Sayfa Uygulama Serhan Baykara

© Tüm hakları saklıdır. Bu yayının herhangi bir bölümü TÜSEV'in izni olmadan hiçbir elektronik veya mekanik formatta ve araçla (kayıt, bilgi depolama vb.) çoğaltılamaz.

Bu yayın, Avrupa Birliği'nin maddi desteği ile hazırlanmıştır. İçerik tamamıyla TÜSEV'in sorumluluğu altındadır ve herhangi bir şekilde Avrupa Birliğinin, Türkiye Cumhuriyeti'nin ve T.C. Dışişleri Bakanlığı AB Başkanlığı'nın görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

TÜSEV

Bankalar Cad. No.2 Minerva Han, 34420

Karaköy – İstanbul

T 0212 243 83 07 **F** 0212 243 83 05

info@tusev.org.tr / www.tusev.org.tr

HAKKIMIZDA

Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı (TÜSEV), 1993 yılında sivil toplumun yasal, mali ve işlevsel altyapısını geliştirmek amacıyla kurulmuştur. TÜSEV, sivil toplumun daha elverişli bir ortamda faaliyet gösterebilmesi ve karşılaşılan ortak sorunlara çözümler sunabilmek için Mütevelliler Heyeti üyelerinden aldığı destekle daha güçlü, katılımcı ve itibarlı bir sivil toplum vizyonu ile çalışmalarını sürdürmektedir.

Türkiye'de daha güçlü, katılımcı ve itibarlı bir sivil toplumun varlığı için çalışan TÜSEV;

- STK'lar için elverişli ve destekleyici yasal ve mali ortamın oluşturulması,
- Stratejik ve etkin bağışçılığın teşvik edilmesi,
- Kamu, özel sektör ve sivil toplum arasında diyalog ve iş birliğinin sağlanması,
- Türkiye'deki sivil toplumun uluslararası düzeyde tanıtılması ve iş birliklerinin kurulması,
- Sivil toplumun itibarının artırılması,
- Sivil toplumla ilgili araştırmalar yapılması amacıyla faaliyetlerini sürdürmektedir.

İÇİNDEKİLER

1. KURULUŞ VE İŞLEYİŞ	11
2. ÖZEL YENİ VAKIF TÜRLERİ	25
3. VAKFIN ÖRGÜTÜ VE ORGANLARI	29
4. VAKIF SENEDİ DEĞİŞİKLİĞİ	43
5. VAKFIN DENETİMİ	47
6. ŞUBE VE TEMSİLCİLİK	51
7. VAKFIN MALVARLIĞI	55
8. VAKFA YAPILAN BAĞIŞ VE YARDIMLAR	59
9. VAKIFLARA AİT İKTİSADİ İŞLETMELER	65
10. VAKFIN FAALİYETLERİ	71
11. DEFTERLER, BEYANNAMELER VE BİLDİRİMLER	77
12. VAKFIN VERGİLENDİRİLMESİ	81
13. KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI KAPSAMINDA VAKIFLAR	89
14. SONA ERME VE TASFİYE	93

ÖNSÖZ

Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı (TÜSEV) olarak, 1993 yılından beri sivil toplumun yasal, mali ve işlevsel altyapısını geliştirmek için çalışıyoruz. Daha güçlü, katılımcı ve itibarlı bir sivil toplum vizyonu ile hayata geçirdiğimiz faaliyetlerle sivil toplum kuruluşlarının (STK) karşılaştığı ortak sorunlara çözümler üretmeyi ve daha elverişli bir ortamda çalışmalarına katkı sağlamayı hedefliyoruz.

Yasal Çalışmalar program alanımız altında Mayıs 2018'de yürütmeye başladığımız, Avrupa Birliği tarafından finanse edilen Sivil Toplum için Elverişli Ortamın İzlenmesi ve Geliştirilmesi Projesi kapsamında gerçekleştirdiğimiz faaliyetlerle, STK'ları ilgilendiren yasal ve mali mevzuat hakkında farkındalık yaratılmasını, sivil toplum için elverişli ortamın izlenmesi ve geliştirilmesi ile Kamu-STK iş birliğinin güçlendirilmesini amaçlıyoruz.

Yeni Vakıflar için Yasal Mevzuat Rehberi farklı kanun ve yönetmelik maddeleriyle düzenlenen konuları tek bir kaynak altında derleyerek uygulama ve yaptırımlar hakkında bilgi sunuyor. Kuruluş ve işleyiş, özel-yeni vakıf türleri, vakfın örgütü ve organları, vakıf senedi değişikliği, vakfın denetimi, şube temsilcilik, vakfın malvarlığı, vakfa yapılan bağış ve yardımlar, vakıflara ait iktisadi işletmeler, vakfın faaliyetleri, defterler, beyannameler, bildirimler, vakfın vergilendirilmesi, kişisel verilerin korunması kapsamında vakıflar ile sona erme ve tasfiye olmak üzere 14 bölümden oluşan bu rehber, çalışmalarına aktif olarak devam eden yeni vakıfların kullanabilecekleri bir kılavuz olmanın yanı sıra, kuruluş aşamasındaki vakıfların da ihtiyaç duyabileceği bilgileri ve yazarların yorum ve önerilerini içeren pratik bir bilgi kaynağı olma özelliği taşıyor.

TÜSEV olarak çeyrek asırlık bilgi birikimimiz ve deneyimimiz ışığında, Türkiye'de daha güçlü bir sivil toplum için hayata geçirdiğimiz faaliyetlerle ortak geleceğimizi güçlendirmeye devam edeceğiz.

Saygılarımızla,

TÜSEV

BAŞLANGIÇ

Yazarlar, Sivil Toplum İçin Elverişli Ortamın İzenmesi ve Geliştirilmesi Projesi kapsamında yeni vakıflar için de bir rehber oluşturmak amacıyla bu çalışmayı gerçekleştirmiştir. Elinizde tuttuğunuz bu rehber, kuruluş aşamasındaki ve çalışmalarına aktif olarak devam eden yeni vakıflar için kullanabilecekleri bir kılavuz olma niteliği taşımaktadır.

Çalışma, en temelde pratik alanda yol göstermeyi hedeflediğinden yeni vakıflara odaklı olarak yürütülmüş olup diğer vakıf türlerini kapsamına almamıştır.

Bu alışma ile, vakıf ve dernek arasındaki ayrımın yeterince bilinin olmaması ve uygulayıcılar tarafından vakıfların da dernekler gibi ele alınması sorunlarına işaret edilmeye çalışılmış ve bu nedenle de gerçek anlamda vakıf kurmanın getireceği farklı olanakların anlaşılması ve bu konuda bir farkındalık zemini oluşturulması hedeflenmiştir.

Elbette vakıflar hukuku ve işleyişi gibi son derece detaylı ele alınması kaçınılmaz olan konuların, kılavuz nitelikli bu çalışmada yalnızca ana hatlarda yol gösterici veya anahtar teşkil edecek yanlarından bahsedilmekle yetinilmesi, kolay ve ideal olan değildir. Ancak, yaşanan deneyimler, bu konuda yol gösterici basit bir kılavuzun, gerekli ve işlevli olacağını ortaya koymaktadır. İnanıyoruz ki en basitinden örgütlenme mantığı, gereksinimi ve olanakları yönünden dernek ve vakfın farklarını ve sunduğu olanakları en temelde kavrayan bir iradenin oluşumu sağlanabilirse, ortaya iyi kurgulanmış ve kurucu iradeye özgü olanaklar sağlayan teşkilat yapısı ile çok daha sağlıklı kurulan ve yaşayan vakıflar çıkacaktır. Çalışma bu amaca hizmet edebilirse, hazırlayıcıları için de anlamı derinleşecek ve artacaktır.

VAKIFLARI İLGİLENDİREN TEMEL YASAL VE MALİ MEVZUAT LİSTESİ*

Anayasa	Dernek kurma hürriyetine ilişkin 33. madde (AY m. 33/IV)
4721 sayılı Türk Medeni Kanunu	Vakıfları düzenleyen genel hükümler
5737 sayılı Vakıflar Kanunu	Vakıfları düzenleyen özel hükümler
Vakıflar Yönetmeliği	Vakıfları düzenleyen özel hükümler
Dernekler Yönetmeliği	Vakıfların uluslararası faaliyetlerine ve platform kurma olanağına ilişkin hükümler
Ticaret Sicili Yönetmeliği	Vakıflara ait ticari işletmeleri düzenleyen hükümler
2860 sayılı Yardım Toplama Kanunu	Bağış ve aidat dışındaki yardım toplama faaliyetleri
5072 sayılı Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşlarıyla İlişkilerine Dair Kanun	Kamu ile ilişkilerin düzenlenmesi
3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu (ve Yönetmeliği)	Vakıflarda yöneticilerin mal bildiriminde bulunmasına ilişkin düzenlemeler
5237 sayılı Türk Ceza Kanunu	Ceza hükümleriyle ilgili düzenlemeler
5326 sayılı Kabahatler Kanunu	Ceza hükümleriyle ilgili düzenlemeler

Vergi Kanunları 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu 4962 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Vakıflara Vergi Muafiyeti Tanınması Hakkında Kanun ve Vakıflara Vergi Muafiyeti Tanınması Hakkında Genel Tebliğler (Seri No: 1, 2 ve 3)	Vergi muafiyeti ve diğer vergi konularıyla ilgili düzenlemeler
Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıfların Tescil ve İlanı Hakkında Tüzük	Vakıfların tescilini düzenleyen özel hükümler
6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu	Vakıf üyeliğinin özel nitelikli kişisel veri olmasını düzenleyen özel hükümler

* Temel ve önemli düzenlemeler sıralanmış olup listede yer alanlardan ibaret değildir.

KISALTMALAR (alfabetik sırada)

- DK:** Dernekler Kanunu
- DY:** Dernekler Yönetmeliği
- GVK:** Gelir Vergisi Kanunu
- KVK:** Kurumlar Vergisi Kanunu
- KVKK:** Kişisel Verilerin Korunması Kanunu
- TMK:** Türk Medeni Kanunu
- TSY:** Ticaret Sicili Yönetmeliği
- TTK:** Türk Ticaret Kanunu
- VK:** Vakıflar Kanunu
- VY:** Vakıflar Yönetmeliği
- YTK:** Yardım Toplama Kanunu
- YTY:** Yardım Toplama Yönetmeliği

1

KURULUŞ VE

İŞLEYİŞ

VAKIF NEDİR?

- Vakıf, dernekler gibi Türk Medeni Kanunu'nda düzenlenmiş olan bir özel hukuk tüzel kişisidir.
-
- Vakıflar, gerçek veya tüzel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca övgülemeleriyle oluşan tüzel kişiliğe sahip mal topluluklarıdır (**TMK m. 101/1**).
-
- Vakfın en önemli özelliği bir mal topluluğu olmasıdır, bu noktada kişi topluluğu olan dernekten ayrılır. Belirli bir amaca övgülenecek malvarlığı yeterli değil ise veya gelecekte bu şekilde sürdürülmesinin zor olacağı düşünülüyor ise veya kişi topluluğuna ilişkin düzenlemeler, kurulacak yapının çalışması için daha elverişli koşullar oluşturacak ise örgütlenmenin dernek şeklinde yapılması daha yerinde olacaktır.
-
- Vakıf, ancak yeterli malvarlığı değerinin belirli ve sürekli bir amaca övgülenmesiyle kurulabilir. Vakıf gerçek veya tüzel kişi tarafından kurulabilir. Yeni vakıf kurma iradesi, noterde düzenleme şeklinde hazırlanan resmi senetle veya ölüme bağlı tasarrufla açıklanır.
-
- Vakıf senedi noterde düzenleme şeklinde hazırlandıktan sonra veya ölüme bağlı kuruluştan sonra ölüme bağlı tasarruf açıldıktan sonra mahkemeye başvurulması gerekir. Vakıf ancak mahkemenin vakfın tesciline karar vermesi ile kurulur.
-
- Türk Medeni Kanunu'na uygun olarak kurulmuş olan vakıf tüzel kişisi, “yeni vakıf” olarak da adlandırılmaktadır; bunun dışında kalan vakıflar mazbut, mülhak, cemaat ve esnaf vakıfları olarak ayrılmaktadır (**VK m.3**). İnceleyeceğimiz hususlar Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre kurulmuş yeni vakıflarla ilgili olacaktır.
-

VAKIF KURMAK SERBEST MİDİR?

- Vakıf kuruluşu izne bağlı değildir; vakıf kurma özgürlüğünün dayanağı Anayasa'dır.
- Vakıf kurma özgürlüğünün temelini oluşturan Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "Dernek Kurma Hürriyeti" başlıklı 33. madde hükmüne göre:

"Herkes, önceden izin almaksızın dernek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çıkma hürriyetine sahiptir.

Hiç kimse bir derneğe üye olmaya ve dernekte üye kalmaya zorlanamaz.

Dernek kurma hürriyeti ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâk ile başkalarının hürriyetlerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabilir.

Dernek kurma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir.

Dernekler, kanunun öngördüğü hallerde hâkim kararıyla kapatılabilir veya faaliyetten alıkonulabilir. Ancak, millî güvenliğin, kamu düzeninin, suç işlenmesini veya suçun devamını önlemenin yahut yakalamanın gerektirdiği hallerde gecikmede sakınca varsa, kanunla bir merci, derneği faaliyetten men ile yetkilendirilebilir. Bu merciin kararı, yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, bu idarî karar kendiliğinden yürürlükten kalkar.

Birinci fıkrâ hükmü, Silahlı Kuvvetler ve kolluk kuvvetleri mensuplarına ve görevlerinin gerektirdiği ölçüde Devlet memurlarına kanunla sınırlamalar getirilmesine engel değildir.

Bu madde hükümleri vakıflarla ilgili olarak da uygulanır".

- Derneklerden farklı olarak vakıflar resmi makamlara başvuru olmadan kurulamaz. Vakfın kurulması için gerekli şartların oluşup oluşmadığı mahkemelerce denetlenir. Vakıf, kuruluş şartlarının mevcut olduğunun tespiti hâlinde mahkeme nezdinde tutulan sicile tescil ile tüzel kişilik kazanır.
- Mahkemelerin yetkisi kuruluş şartlarının mevcut olup olmadığının tespitinden ibarettir. Vakfın kuruluşu için gerekli şartlar yerine getirilmişse mahkemenin kuruluşa izin vermemek gibi bir yetkisi bulunmamaktadır, aksi yönde bir karara karşı kanun yolu açıktır.
- Mahkemenin verdiği karar, tebliğ tarihinden başlayarak bir ay içinde, başvuran veya Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından temyiz edilebilir. Vakıflar Genel Müdürlüğü veya ilgililer, vakfın kurulmasını engelleyen sebeplerin varlığı hâlinde iptal davası açabilirler (**TMK m. 103**).

KİMLER VAKIF KURABİLİR?

- Gerçek ve tüzel kişiler vakıf kurabilir.
- Fiil ehliyetine sahip (18 yaşından büyük, ayırt etme gücüne sahip ve bir mahkeme tarafından hakkında kısıtlılık kararı verilmemiş) her gerçek kişi vakıf kurma hakkına sahiptir.
- Fiil ehliyetine sahip olmayan gerçek kişilerin yasal temsilcisi, onları temsilen vakıf kuramaz. Türk Medeni Kanunu uyarınca vesayet veya velayet altındaki kişi adına vakıf kurmak yasaktır (**TMK m. 449**). Ölümüne bağlı tasarrufla vakıf kurma işlemi yapılabileceği için ayırt etme gücüne sahip 15 yaşını bitirmiş bir kişi de vasiyetname yolu ile vakıf kurabilir (**TMK m. 502**).
- Tüzel kişinin vakıf kurması için de fiil ehliyetine sahip olması ve kuruluş belgesinde vakıf kurabileceğine ilişkin hüküm olması gerekir.
- Yabancılar Türkiye'de hukuki ve fiili müttekabiliyet (karşılıklılık) esasına göre yeni vakıf kurabilirler. Ancak yeni vakıfların yönetim organlarında görev alanların çoğunluğunun Türkiye'de yerleşik bulunması gerekir (**VK m. 5-6**).
- Yabancı vakıfların Türkiye'de şube açması Dernekler Kanunu ve Dernekler Yönetmeliğinde düzenlenmiştir. Bu konudaki başvurunun İçişleri Bakanlığına yapılması gerekmektedir.
- Vakıflara ilişkin mevzuatın uygulanmasında milletlerarası müttekabiliyet (karşılıklılık) ilkesi saklı tutulmuştur (**VK m. 2**).

VAKIF SENEDİNDE BULUNMASI GEREKLİ HÜKÜMLER NELERDİR?

- Vakfın adı,
- Vakfın amacı,
- Vakfın amacına özgülenmiş mal ve haklar,
- Vakfın örgütlenme ve yönetim şekli,
- Vakfın yerleşim yeri (**TMK m. 106**).

Söz konusu unsurlar vakif senedinde bulunması gerekli asgari unsurlardır. Vakif senedinde bulunması gerekli hususlar Türk Medeni Kanunu'nda ve Vakıflar mevzuatında detaylı bir şekilde düzenlenmiştir.

- Vakfın amacı hukuka uygun, belirli, anlaşılabilir olmalı ve süreklilik arz etmelidir. Tahsis edilecek malvarlığı da amacı gerçekleştirmeye yeterli olmalı, vakfın amaç veya devamını imkansız veya yararsız hale getirmemelidir.
- Vakfın örgütlenme ve yönetim şekli düzenlenirken yasal düzenlemenin tanıdığı ve vakfın kendisine uygun olan örgütlenme olanağı iyi değerlendirilmelidir. Başarılı bir vakif senedi yazımının, amacın açık ancak kapsayıcı şekilde kaleme alınması ve örgütlenme ve yönetim şeklinin kurulmakta olan vakfa özgü kurgulanmasından geçtiği unutulmamalıdır.
- Vakif senedinde yapılacak değişiklikler de kuruluşta olduğu gibi noterde re'sen düzenleme şeklinde düzenlenmek sureti ile mahkeme kararı alınmasını gerektirmektedir. Bu nedenle senette ihtiyaç duyulacak her türlü değişikliğin dava açılmasını gerektireceğinin göz önünde bulundurulması ve senet hükümlerinin bu yaklaşımla en başta uzun vadeli amaç ve işleyişler değerlendirilerek kaleme alınması büyük önem taşımaktadır. Senette yasal zorunluluklar dışında, kalıcı bir işleyişte yer alması istenilen kısımların ilave edilmesi ile yetinilmesi ve özellikle zaman içinde değişebilecek işleyişler bakımından iç yönergeler/yönetmelikler ile çözüm üretmek üzere organlara yetki verilmesi oldukça pratik bir yaklaşım olacaktır. Diğer yandan kurucu iradenin özellikle değişmesini istemediği veya önemli gördüğü hususların senet metninde düzenlenmesi de vakfın kurucu tarafından arzu edilen biçimde işlev görmesi için koruyucu bir işlev sağlayabilecektir. Dolayısı ile ilerideki değişikliklerin de mahkeme kararını gerektireceği gerçeğini akılda tutarak, her yönü ile detayları düşünülen ve irdelenen bir yapı kurgulamak, ancak yasal mevzuatın tanıdığı özgürlük alanı içinde ezberci bir yöntemden uzak kalarak gerektiği ölçüde detaylı düzenlemelere yer vermek, vakfın işleyişini kolay ve sağlıklı kılabilecek yaklaşım olacaktır.

Vakfın senet değişikliğinde, özellikle amacının değişmesi ve genişletilmesi kolay olmayacaktır. Bunun için durum ve şartlardaki gelişmelerin vakıf senedindeki değişikliği zorunlu hale getirmesi ve vakfedenin amacına ve iradesine açıkça ters düşmeyecek şekilde olması ve bunun için de inandırıcı ve makul gerekçeler sunulması aranmaktadır. Ancak bu şekilde amacın gerçekleşmesini önemli ölçüde güçleştiren veya engelleyen şartların ve yükümlülüklerin kaldırılması veya değiştirilmesi mümkün görülmektedir (**Y.8. HD., E. 2017/15536 K. 2018/10543 T. 3.4.2018**). **“Kurulmuş olan bir vakfın özgülendiği amaç doğrultusunda varlığını sürdürmesi ve yönetim organlarınca da bu amacın gerçekleştirilmesi esastır.** Vakfeden tarafından kuruluş senedinde belirlenen vakfın amacı, zorunluluk doğmadıkça kural olarak vakıf organlarının değiştirilip genişletilemez. Bununla birlikte vakfın amacı, geçen zaman içerisinde tamamen değişik bir anlam ve nitelik kazanmış olursa, ancak bu sebeple değiştirilmesi söz konusu olacaktır. Türk Medeni Kanunu 113. Maddesi ve Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıflar Hakkında Tüzüğün 26. maddesi, vakfın asıl amacının niteliği ve kapsamı, vakfedenin vakıf senedinde belirttiği isteğine açıktan açığa uymayacak derecede değişmiş olursa, amacın değiştirilmesi için yetkili asliye mahkemesine başvurulacağını hükme bağlamış olup, **burada ölçü vakfın değişen koşullar karşısında başlangıçtaki amacın gerçekleştirilmesinin olanaksız duruma gelmesidir.** Amacın değiştirilebilmesi için objektif ve sübjektif koşulların birlikte oluşması gerekir. Objektif koşullar bakımından amacın anlam ve içeriğini yitirmesine, sübjektif koşullar bakımından da değişmiş olan amacın artık vakfedenin isteğiyle bağdaşmasına olanak bulunmamasına bağlıdır.” (**Y. 18. HD., E. 2010/2605, K. 2010/4770, T. 29.3.2010**) Bu nedenle daha kuruluşta vakıf senedinde amacın ve faaliyet konularının mümkün olduğunca geniş kaleme alınması ve ileride düşünülebilecek hedef ve faaliyetleri de kapsamaya tavsiye edilir.

- Vakıflar Kanununun 5. maddesi ile Vakıflar Yönetmeliğinin 111. maddesinin (ğ) bendine istinaden, 2020 yılı için yeni vakıfların kuruluşunda, amaçlarına özgülenecek asgari mal varlığı Vakıflar Meclisinin 02.12.2019 tarihli ve 416/389 sayılı kararı ile 80.000 TL (Seksen Bin Türk Lirası) olarak belirlenmiştir. Bu bedel her sene Vakıflar Meclisi tarafından belirlenerek duyurulmaktadır. Ancak bu bedelin asgari bedel olduğu, amacın kapsamı gözetilerek bu amacın gerçekleşmesine olanak sağlayacak ölçüde bir malvarlığının tahsis edilip edilmediğinin Mahkeme tarafından değerlendirileceği ve tescil aşamasında malvarlığının artırılması yönünde karar verilebileceği dikkate alınmalıdır.

- Vakıf senedinde vakfın amacı ile bu amaca özgülenen mal ve haklar yeterince belirlenmiş ise diğer noksanlıklar vakfın tüzel kişilik kazanması için yapılan başvurunun reddini gerektirmez. Bu tür noksanlıklar, tescil kararı verilmeden önce mahkemece tamamlattırılabilirdiği gibi; kuruluştan sonra da denetim makamının (Vakıflar Genel Müdürlüğü) başvurusu üzerine, olanak varsa vakfedenin görüşü alınarak vakfın yerleşim yeri mahkemesince tamamlattırılır (**TMK m. 107 I, II; VY m. 10**).
- Vakfın yerleşim yerinin yönetim organı kararı ile nakledilebileceğinin eklenmesi ve yine ileride oluşabilecek ihtiyaçlar düşünülerek yurt içinde veya yurt dışında şube ve temsilcilikler açabileceği yönünde hükümlerin yazılması, senet değişikliği ile uğraşmamak adına pratik olacaktır.

VAKIF KURMA İŞLEMİ NASIL YAPILIR?

- Vakıf kurma iradesi, resmi senetle veya ölüme bağlı tasarrufla açıklanır.
- Sağlıkta kurulan vakıflar, noterde düzenleme şeklinde hazırlanan **resmi senetle** açıklanır.
 - Vakıf senedinin tüm kurucular tarafından noter huzurunda eşzamanlı olarak imzalanması gerekir. Özellikle kurucuların sayısının fazla olduğu durumlarda bu işlemi temsilci aracılığı ile yapmak ve senet metninde bu yetkilendirmeyi düzenlemek pratik bir yol olabilecektir. İşlemin temsilci aracılığıyla yapılması halinde, temsil yetkisinin noter tarafından düzenlenmiş temsilcilik belgesi ile verilmiş olması, bu belgede vakfın amacı ile özgülenecek mal ve hakların belirlenmesi zorunludur.
 - Kurucular arasında tüzel kişi bulunması halinde; bu tüzel kişinin vakıf kurabileceğine ve vakfa mal varlığı tahsis edebileceğine dair hüküm bulunan kuruluş statüsünün ve yetkili organ kararının da vakıf senedi ile birlikte mahkemeye verilmesi gerekir.
 - Ödenecek harç bedelinde, kuruluştaki amaca özgülenen malvarlığı değerini noter tarafından dikkate alınmaktadır. Noter, resmi senedin bir örneğini yedi gün içinde Vakıflar Genel Müdürlüğüne gönderir.
 - Vakıf kurma işlemi için mahkemeye başvurma, resmi senedin düzenlenmesinden sonra vakfeden(ler) tarafından yapılır. Vakfedenin ölmesi halinde mirasçılardan birisi tarafından tescil talebinde bulunulabilir.

– Vakıf senedinin düzenlenmesini takip eden üç ay içinde vakfedenin veya ölümü halinde mirasçılardan birisi tarafından tescil talebinde bulunulmamış veya vakfeden tüzel kişiliği haiz olup da bu süre içinde sona ermiş ise vakfın tescili hususundaki başvuru Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yapılır. Yetkili mahkemeye başvurulması üzerine, yapılacak harcamalar, ilgili vakıftan alınmak kaydıyla Genel Müdürlük tarafından karşılanır. Görüldüğü üzere yasa koyucu vakıf kurumuna verdiği önem nedeni ile vakıf kurma iradesinin sonuçlanması için tamamlayıcı mekanizmaları da oluşturmuştur.

• **Ölüme bağlı tasarruf** yoluyla vakıf, vakfedenin ölümünden sonra tescil edilmek üzere kurulabilir. Vakıf ölüme bağlı tasarrufa dayanıyorsa, tescil için mahkemeye başvurma ilgililerin veya vasiyetnameyi açan sulh hakiminin bildirimine üzerine ya da Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından re'sen yapılır (**TMK m. 102/III**).

– Vasiyet yoluyla kurulan vakıflarda vakfedenin mirasçısı veya vakfeden tarafından mirası resmen idare etmekle görevlendirilmiş kişi (vasiyeti tenfiz memuru) tescil talebinde bulunabilir. Vasiyetnamenin açılması tarihinden itibaren üç ay içinde bunlar tarafından tescil talebinde bulunulmamış ise vakfın tescili hususundaki başvuru Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yapılır.

– Vasiyet yoluyla kurulan vakıflarda vasiyetnameyi açan sulh hukuk hakimi, vasiyetnamenin veya resmi senedin bir örneğini yedi gün içinde Vakıflar Genel Müdürlüğüne gönderir.

– Ölüme bağlı tasarrufla kurulan vakfın miras bırakanın borçlarından sorumluluğu, öngülenen mal ve haklarla sınırlıdır. Vakfedenin mirasçıları ile alacaklılarının, bağışlamaya ve ölüme bağlı tasarruflara ilişkin hükümler uyarınca dava hakları saklıdır.

• Vakfın kurulumu için mahkeme kararı zorunludur.

• Vakfın tescili konusundaki başvurular vakfedenin yerleşim yeri asliye hukuk mahkemesine yapılır.

• Kurulmuşta öngülenen malvarlığı bedeli şayet nakit ise Türkiye'de kurulu bir bankaya yatırılıp vakıf adına bloke edilerek dekontu mahkemeye sunulur. Malvarlığının aynı (taşınmaz ya da taşınır bir malvarlığı, hak, gelir vb) olarak tahsis edildiği durumlarda ise değer tespitinin mahkemeye yaptırılması ve konusuna göre varsa ilgili sicile (tapu sicili, trafik sicili gibi) vakıf adına tescili sağlanmalıdır. Başvurulan mahkeme vakfa öngülenen mal ve hakların korunması için gerekli önlemleri re'sen alır (**TMK m 102/IV**).

- Mahkeme vakıf senedini inceler, özellikle de şekil, ehliyet ve tahsis edilen malvarlığına ve bu malvarlığının belirtilen amacı gerçekleştirilmeye yetip yetmeyeceğine bakar (**TMK m. 102; VY m. 4, m.5, m.6, m. 7, m.8, m.9; Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Kurulan Vakıfların Tescil ve İlanı Hakkında Tüzük m. 3, 4, 5, 6, 7**). Vakfın tescilli davası her ne kadar hasımsız bir dava olsa da uygulamada mahkeme öncelikle resmi senedi denetim makamı olan Vakıflar Genel Müdürlüğüne göndererek görüşünü sorar ve bu görüşe bağlı olarak veya kendisi senet metninde değişiklik yapılmasını, malvarlığının amaca uygun şekilde artırılmasını vb. karar altına alabilir. Bu durumda vakfeden yine noterde düzenleme sureti ile hazırlanacak tadil metnini mahkemeye sunacak olup tadil metni de yine Vakıflar Genel Müdürlüğüne görüşleri için gönderilecektir. Mahkeme, denetim makamının görüşünü aldıktan sonra evrak üzerinde ve gerekirse vakfedeni ve diğer ilgilileri de dinlemek suretiyle inceleme yaparak vakfın tesciline karar verir.
-
- Tescil kararının kesinleşmesi ile, vakıf, vakfın yerleşim yeri asliye hukuk mahkemesi nezdinde tutulan, vakfeden ile vakif adının, yerleşim yerinin, organlarının, amaç ve bu amaca özgülünen mal ve haklarının gösterildiği sicil defterine tescil edilir.
-
- Vakıf, yerleşim yeri mahkemesi nezdinde tutulan sicile tescil ile tüzel kişilik kazanır (**TMK m.102/I**). Vakfın kurulması ile özgülünen mal ve haklar vakıf tüzel kişiliğine geçer (**TMK m.105/I**).
-
- Tesciline karar verilen vakıf, ayrıca Vakıflar Genel Müdürlüğünde tutulan merkezî sicile kaydedilir.
-
- Vakıflar Genel Müdürlüğünce tutulacak merkezî sicil defterinde her vakıf için bir sayfa açılır. Bu sayfadaki özel sütunlara vakfedenin ve vakfın adı, yönetim şekli, temsil tarzı, vakfın yerleşim yeri, vakfedilen malların ve hakların nelerden ibaret olduğu, taşınmazların yeri, tapu tarih ve numaraları (pafta, ada, parsel, sıra no), vakfın amacı, şartları, yönetim organları ve bunlarda yapılan değişiklikler ile vakif senedinin tarih ve numarası, tescile dair kararı veren mahkemenin adı ile kararın tarih ve numarası yazılır.
-
- Sicil kayıtları ile vakıf senedi arasında bir aykırılık bulunduğu takdirde, vakıf senedinin aslına itibar edilir.
-
- Tescil kararı, başka bir mahkemece verilmiş ise, ilgili belgelerle birlikte tescil için vakfın yerleşim yeri mahkemesine gönderilir (**TMK m.104/II**).

- Kuruluşa ilişkin mahkeme kararının kesinleşmesi ile yerleşim yeri mahkemesinin yapacağı bildirim üzerine Vakıflar Genel M¼d¼rl¼đ¼nce merkez¼ sicile kaydolunan vakıf Resm¼ Gazete ile il¼n olunur. İlanda; vakfedenin ve vakfın adı, yerleşim yeri, amacı, mal ve haklarının neler olduğu, varsa taŐınmazlarının tapu bilgileri, vakfın organları ile kuruluş senedinin tarih ve sayısı, tescil kararının tarih ve sayısı ile hangi mahkemece verildiği belirtilir. İlan için yapılacak harcamalar vakıftan alınmak üzere Genel M¼d¼rl¼k tarafından karşılanır.
-
- Mahkemenin vakfın tesciline veya tescil isteminin reddine ilişkin kararlarına karşı, tebliğ tarihinden başlayarak bir ay i¼inde, başvuran ya da Genel M¼d¼rl¼k tarafından temyiz yoluna gidilebileceği d¼zenlenmiŐtir (**TMK m.103**). İstinaf yoluna başvurma s¼resi olan 2 haftalık yasal s¼renin g¼ncel uygulamada Genel M¼d¼rl¼k i¼in bir ay olarak iŐletilebildiđi g¼r¼lmekte, bu bakımdan mahkeme kararları deđiŐkenlik g¼sterebilmektedir.
-
- Genel M¼d¼rl¼k veya ilgililer, vakfın kurulmasını engelleyen sebeplerin varlığı halinde iptal davası a¼abilir.
-
- Mahkeme, tescile veya tescil isteminin reddine ilişkin olarak verdiği karar, resmi senetle birlikte Vakıflar Genel M¼d¼rl¼đ¼ne re'sen tebliğ eder.
-

VAKIF SENEDİNİN DIŞINDA VAKFIN İŞLEYİŞİ VE AMACINI GERÇEKLEŞTİRMESİ İÇİN İÇ UYGULAMA YÖNETMELİĞİ/ YÖNERGESİ DÜZENLEMELERİ MÜMKÜN MÜDÜR?

- Vakıf senedinde yer verilmiş olmak ve bu senede aykırı olmamak şartıyla iç uygulama yönetmeliği/yönergesi çıkartılabilir. Bu durumda ilgili yönerge/yönetmelik hükümlerine de uygun davranmak gerekir. Uygulamada sıklıkla karşılaşılan bu tür düzenlemelerin yapılabileceğini Yargıtay kabul etmektedir (**Y. 18. HD., E. 2014/7297 K. 2014/13631 T. 30.9.2014; 18. HD., E. 2014/8497 K. 2014/13633 T. 30.9.2014**).
- Özellikle sosyal yardımlaşma vakıflarının senetlerinde, senede göre düzenlenmiş olan iç yönergeler/yönetmelikler kaleme alınmaktadır. Örneğin uygulamada emeklilik ve ölüm yardımının yapılabilmesinin şartları (hesaplama yöntemleri gibi) bu tür düzenlemelerde yer almaktadır. Elbette gerekli usul izlenerek vakfın faaliyet alanına göre her konuda iç uygulama yönergeleri/yönetmelikleri ile düzenlenebilmesi, vakıf senedinde değişiklik yapma zorunluluğu olmaksızın güncel duruma uyumun sağlanması açısından pratik bir yol sunmaktadır.
- İç uygulama yönetmeliği/yönergesi gibi bu tür düzenlemelerin vakıf senedine aykırılık taşımaması, vakıf senedinde yer alan amacın gerçekleştirilmesine hizmet etmesi gerekmektedir.
- Uygulamada bu tür iç yönergeler/yönetmelikleri genellikle yönetim kurulu hazırlamakta, mütevelli heyeti de onaylamaktadır (vakıf yönetiminin bu şekilde örgütlenmiş olması halinde). Bu tür düzenlemelerin yapılması, vakfın işleyişi bakımından getirdiği esneklik ve karar alma mekanizmasını hızlandırmaları nedeniyle tavsiye edilir. Bu yöntemin sağlıklı işlemesi bakımından senette işleyiş kurallarının belirlenmesi yol gösterici olup yürütülecek usule ilişkin tartışmaları engelleyecektir.
- Vakıf senedinde dayanağını bulan bu düzenlemelerde yapılacak değişiklikler için vakıf senedi değişikliği gerekmez. Vakfın iç işleyişine ilişkin olan bu düzenlemeler yönetim organının kararı ile değiştirilebilir. Bununla birlikte vakıf senedine aykırı düşecek değişiklikler yapılamayacağı gibi, vakıf senedine göre kazanılmış olan haklar da bu tip uygulama yönetmeliği hükümleri ile elden alınamaz (**Y. 18. HD., E. 2014/12380 K. 2014/14988 T. 28.10.2014**).

KURULMASI YASAK OLAN VAKIFLAR NELERDİR?

- Bir vakıf, Cumhuriyetin Anayasa ile belirlenen niteliklerine ve Anayasanın temel ilkelerine, hukuka, ahlâka, millî birliğe ve millî menfaatlere aykırı veya belli bir ırk ya da cemaat mensuplarını desteklemek amacıyla kurulamaz (**TMK m.101/III**).
- Vakıflar vakıf senedinde gösterilen amaç dışında bir amacı gerçekleştirmek için faaliyette bulunamazlar.

VAKFEDEN VAKIF KURMAKTAN VAZGEÇEBİLİR Mİ?

- Vakıf tescil ile tüzel kişilik kazandığı için vakfedenin tescilden sonra işlemi geri alması mümkün değildir.
- Vakfeden, vakfın tesciline kadar vakıf kurmaktan vazgeçilebilir.
- Ölüme bağlı tasarrufla (vasiyet yoluyla) vakıf kurulmuşsa vakfeden sağlığında ölüme bağlı tasarrufu geri alma yollarını kullanarak (vasiyetnamenin geri alınması) vakıf kurmaktan vazgeçebilir. Ancak vakfedenin ölümünden sonra mirasçılarının böyle bir hakkı yoktur.

VAKIF BİLGİ YÖNETİM SİSTEMİ (VBYS) NEDİR?

- Vakıf Bilgi Yönetim Sistemi¹ (VBYS) vakıflarla ilgili bilgilerin elektronik ortamda yer alması için oluşturulmuştur.
- Vakıflar Genel Müdürlüğü, VBYS’de bazı düzenlemeleri içeren bir genelge yayımlamıştır. Bu genelge 1 Ocak 2014 tarihinden bu yana yürürlüktedir.
- Genelge, VBYS üzerinden gerçekleştirilecek işlemlere yönelik açıklamalar içermektedir.
- Vakıf yetkilileri sisteme girmek için Vakıflar Bölge Müdürlüğünden şifre almak ve bildirimlerini sistem aracılığıyla yapmak zorundadırlar.
- 4 Şubat 2020 tarihinde Vakıflar Genel Müdürlüğü 5737 sayılı Vakıflar Kanununun 11. maddesi doğrultusunda hazırlanan tebliğat niteliğindeki duyuruyu yayımlamıştır.
- 5737 sayılı Vakıflar Kanunu ve Vakıflar Yönetmeliği ile yeni, mülhak, esnaf ve cemaat vakıflarına beyanname verme ve bildirimde bulunma yükümlülüğü getirilmiştir (Bkz. Bölüm 11). Söz konusu vakıfların, beyanname ve bildirimlerini ekleriyle beraber eksiksiz olarak sadece VBYS 2.0 üzerinden doldurup göndermeleri gerekmektedir.
- Verilmesi yasal bir zorunluluk olan bu belgelerin, öngörülen süre ve usullerde gönderilmemesi halinde vakıf yönetimine 5737 sayılı Vakıflar Kanununun 11. maddesi doğrultusunda idarî para cezası uygulanacaktır².
- Bu durumda uygulanacak idari para cezası 2020 yılı için 1.568 TL’dir.

¹ <https://vbys2.vgm.gov.tr/login.aspx>

² https://cdn.vgm.gov.tr/duyuru/duyuru_2748_040220/yeni-mulhak-esnaf-ve-cema.pdf

2

ÖZEL YENİ

VAKIF TÜRLERİ

AİLE VAKFI NEDİR?

- Aile vakfı TMK'da yer alan özel bir vakıf türüdür.
- Aile vakfı yeni vakıfların bir alt türü olup sadece amaç bakımından farklılık taşır: Aile vakfı, aile bireylerinin eğitim ve öğrenimleri, donanım ve desteklenmeleri ve bunlara benzer amaçların gerektirdiği harcamaların yapılması için kurulabilir (**TMK m. 372/I**). Bu amacın dışında bir amaçla aile vakfı kurulamaz.
- Aile vakfı, aile bireylerinin vakıftan faydalanması için kurulur. Ancak aile vakfı, bir malın veya hakkın başkalarına geçmemek üzere aynı soydan gelenlere kuşaktan kuşağa kalacak şekilde özgülenmesi için kurulamaz (**TMK m. 327/II**).

ÇALIŞTIRILANLARA VE İŞÇİLERE YARDIM VAKIFLARI NEDİR?

- Bu tür vakıflar da TMK'ya ve Vakıflar mevzuatına tabidir. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 522. maddesinde yer alan “çalışanlar ve işçiler lehine yardım akçesi” düzenlemesini temel alır.
- Esas sözleşmede şirketin yöneticileri, çalışanları ve işçileri için yardım kuruluşları kurulması veya bunların sürdürülebilmesi amacıyla veya bu amacı taşıyan kamu tüzel kişilerine verilmek üzere yedek akçe ayrılabilir.
- Yardım amacına öngülenen yedek akçelerin ve diğer malların şirketten ayrılması suretiyle bir vakıf veya kooperatif kurulması zorunludur. Vakıf senedinde, vakıf malvarlığının şirkete karşı bir alaktan ibaret olacağı da öngörülebilir.
- Şirketin bu amaca öngülediği yedek akçeden başka, yöneticilerden, çalışanlardan ve işçilerden aidat alınmışsa, iş ilişkisinin sonunda, vakıf senedine göre yapılan ayırmada yararlanamadıkları takdirde çalışanlara ve işçilere ödedikleri tutarlar ödeme tarihinden itibaren kanuni faiziyle birlikte geri verilir.
- Türk Medeni Kanununun 110. maddesinde bu tür vakıflarla ilgili detaylı bir düzenleme vardır. Buna göre:
 - Çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakıflarının yöneticileri, yararlananlara, vakfın örgütü, işleyişi ve malî durumu hakkında gerekli bilgiyi vermekle yükümlüdürler.
 - Vakfa ödenti veren çalıştırılanlar ve işçiler en az yapmış oldukları ödeme oranında yönetime katılırlar ve temsilcilerini olabildiğince kendi aralarından seçerler.
 - Vakfın malvarlığının çalıştırılanların ve işçilerin yapacakları ödemelerle sağlanacak bölümünün işverene karşı vakfın bir alacağından ibaret olması, ancak bu alacak için yeterli güvence sağlanmış olmasına bağlıdır.
 - Yararlananların, vakfın edimlerinin yerine getirilmesini dava yoluyla isteyebilmelerinin koşulu ödenti vermiş olmalarına veya vakfı düzenleyen hükümlerin kendilerine bu hakkı tanımış olmasına bağlıdır.
 - Çalıştırılanlara ve işçilere yardım vakıflarında yararlananların yönetime katılmaları ve vakıftan yararlanma koşulları ile ilgili hükümlerde yapılacak değişiklikler, vakıf senedine göre buna yetkili organın istemi üzerine, denetim makamının (Vakıflar Genel Müdürlüğü) yazılı görüşü alındıktan sonra yerleşim yeri mahkemesi tarafından karara bağlanır.

3

VAKFIN ÖRGÜTÜ VE ORGANLARI

VAKFIN ÖRGÜTÜ NEDİR?

- Vakıf, bir mal topluluğu olduğu için, örgütlenmesi kişi topluluğu olan dernekten farklıdır.
- Derneklere kişi unsuru ön planda olduğu için üyelik sistemi ve üyelere oluşan bir genel kurulun varlığı önemlidir. Bu nedenle derneklere genel kurul zorunlu bir organdır. Vakıf ise mal topluluğu olduğu için kişiler bir unsur değildir. Her ne kadar uygulama farklı olsa da, esasen vakfa üyelik, vakfın hukuki yapısına uygun değildir.
- Vakıflarda önemli olan belirli bir amacı gerçekleştirmeye yönelik malvarlığının tahsisi ve malvarlığını bu yönde yönetecek bir organın varlığıdır.
- Tüm bu nedenlerle derneğin zorunlu organları genel kurul, yönetim kurulu ve denetim kurulu iken vakfın tek zorunlu organı “yönetim organıdır” (**TMK m. 109**). Diğer organlar ihtiyaca göre yer verilebilecek seçimli organlardır.

VAKIFLARDA ORGANLAR ARASINDAKİ İLİŞKİLERDE DERNEKLER MEVZUATINDAN YARARLANILABİLİR Mİ?

- Anayasanın 33. maddesi gereğince vakıflarla ilgili mevzuatta bu konuda bir hüküm bulunmadığından derneklere ilişkin mevzuat kıyasen uygulanabilecektir. Bununla birlikte, derneklere ilişkin mevzuat hükümleri kıyasen vakıflara uygulanırken dikkat edilmeli, dernekler ve vakıflar arasındaki temel yapısal fark unutulmamalıdır. Dernek bir kişi topluluğu iken vakıf bir mal topluluğudur, kişi ögesi vakıfta silikleşir. Bu temel fark nedeniyle derneklere ilişkin tüm hükümlerin kıyasen vakıflara uygulanması şeklindeki yaklaşımın her zaman doğru sonuçlara yol açmayabileceği gözetilmelidir. TMK.m.117’de yer alan derneklerin uluslararası faaliyette bulunmalarına ve üst kuruluş kurmalarına ilişkin hükümlerin kıyas yolu ile vakıflar hakkında da uygulanacağı şeklindeki sınırlı atfa ilişkin düzenleme de kanımızca bu yorumu beslemektedir.
- Yargıtay uygulamasında vakıflardaki işleyişe ilişkin uyumsuzlıklara Dernekler mevzuatı kıyasen uygulanmaktadır. Özellikle vakıf mevzuatında açık düzenleme olmayan vekaleten oy kullanma ve genel kurul kararlarının iptali ile ilgili TMK’nın 69. maddesinin ve 83. maddesinin vakıfların toplantıların geçerliliğine ilişkin kıyasen uygulanması kabul edilmektedir. Yargıtay bu nedenle vakfın zorunlu olan yönetim organında vekaleten oy kullanılamayacağını ve ilgili davada en yetkili karar organı kurucular kurulu olduğu halde yönetim kurulu kararına karşı kurucular kuruluna başvurmadan yönetim kurulu kararına karşı doğrudan yargı yoluna başvurulamayacağını kabul etmektedir (**Y. 18. HD., E. 2016/8502 K. 2016/9134 T. 7.6.2016**).

VAKFIN ZORUNLU ORGANI: YÖNETİM ORGANI NEDİR?

- Vakfın zorunlu organı olan yönetim organı yoksa vakfın fiil, eylem ehliyeti bulunmaz. Dolayısı ile vakıflarda yönetim organı olmazsa olmazdır.
-
- Yönetim organı hem karar hem de icra organıdır.
-
- Vakfın bir yönetim organının bulunması zorunludur. Vakfeden, vakif senedinde gerekli gördüğü başka organları da gösterebilir (**TMK m. 109**). TMK bu düzenlemesi ile vakıflara örgütlenme şekli bakımından çok önemli bir alan açmış durumdadır. Vakıflarda Genel Kurul, (bazı durumlarda) Mütevelli Heyeti, Danışma Kurulu vb. isimler altında kurulabilecek tüm organlar ihtiyari organlardır. Vakıf kendi yönetim organını kuruluş amacı ve öngördüğü işleyişi doğrultusunda dilediği gibi oluşturmak olanağına yasal olarak sahiptir. Vakfın örgütlenme ve yönetim şekli düzenlenirken yasal düzenlemenin tanıdığı bu önemli olanağın değerlendirilmesinde büyük yarar bulunmaktadır. Özellikle kuruluş aşamasında tüzel kişiliği amaca taşıyacak en elverişli örgütlenme yapısını oluşturma konusunda titiz davranan vakıflar, hayatlarına çok daha sağlam ve kolay devam etme yönünde önemli bir olanak sağlamış olurlar. Kendine özgü örgütlenme ve yönetim şekli oluşturmanın bir vakfın kilit taşı olacağını söylemek abartı olmayacaktır. Vakfın mal ve derneğin kişi topluluğu olması dışında vakıf- dernek oluşumunun temel farkı bu noktada düşünülmektedir. Uygulamada; vakıflar derneklerdeki genel kurul, yönetim kurulu, denetim kurulu gibi yapılara benzer şekilde mütevelliler heyeti, yönetim kurulu ve denetim kurulu şeklinde örgütlenmekte ise de bunun vakıflar bakımından yasal zorunluluk nedeniyle değil, derneklerden gelen yaygın uygulamanın etkisiyle olduğunu söylemek yerinde olacaktır. Elbette vakfın işleyişi bakımından işlev göreceği veya devamlılığı için bir kaynak olacağı düşünülmüyorsa mütevelli heyeti ve diğer organların da öngörülmesinde büyük fayda vardır.
-
- Vakıf senetlerinde mütevelliler heyetinin vakfın en yüksek karar ve icra organı olarak belirlendiği durumda mütevelli heyeti yönetim organı olur.
-
- Vakıfların yönetim organı vakif senedine göre oluşturulur ve bu vakıfların yönetim organlarında görev alanların çoğunluğunun, Türkiye’de yerleşik bulunması gerekir (**VK m. 6/V**).
-
- Vakıfların organlarında ölüm, istifa ya da herhangi bir nedenle eksilme olduğu takdirde; vakif senedindeki hükümlere göre, hüküm bulunmaması halinde vakif senedi değişikliğine yetkili organın, bunun bulunmaması halinde ise icraya yetkili organın kararı ve Vakıflar Genel Müdürlüğünün görüşü alınarak mahkeme tarafından yenisi seçilir (**VK m. 8**).
-

VAKIF YÖNETİCİLERİ KİMLERDEN OLUŞUR?

- Vakıf yöneticileri, vakfın yönetim kuruluna veya yönetim organı olarak belirlenen organa seçilmiş kişilerdir.
-
- Vakıf yöneticileri; vakfın amacına ve yürürlükteki mevzuata uymak zorundadır (**VK m. 10**). Uymamaları halinde idari para cezaları ve diğer yasal yaptırımlara muhatap olabilirler.
-

KİMLER VAKIF YÖNETİCİSİ OLAMAZ?

- Vakıflarda; hırsızlık, nitelikli hırsızlık, yağma, nitelikli yağma, dolandırıcılık, nitelikli dolandırıcılık, zimmet, rüşvet, sahtecilik, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, güveni kötüye kullanma, kaçakçılık suçları ile devletin güvenliğine karşı işlenen suçların birinden mahkûm olanlar yönetici olamazlar (**VK m. 9**).
-
- Vakıf yöneticisi seçildikten sonra yukarıdaki suçlardan mahkûm olanların yöneticiliği sona erer (**VK m. 9**).
-

VAKIF YÖNETİCİLERİ HANGİ ŞARTLARDA GÖREVDEN ALINABİLİRLER?

- Vakıf yöneticileri mahkeme kararı olmaksızın görevlerinden uzaklaştırılamazlar (**VK m. 10**).
-
- Aşağıdaki durumlarda vakıf yöneticileri, Vakıflar Meclisinin vereceği karara dayalı olarak denetim makamının (Vakıflar Genel Müdürlüğü) başvurusu üzerine vakfın yerleşim yeri asliye hukuk mahkemesi tarafından görevlerinden alınabilir:
 1. Vakfın amacına ve yürürlükte mevzuata uymayan,
 2. Vakfın amacı doğrultusunda faaliyette bulunmayan,
 3. Vakfın mallarını ve gelirlerini amaçlarına uygun olarak kullanmayan,
 4. Ağır ihmal ve kasıtlı fiilleriyle vakfı zarara uğratan,
 5. Denetim Makamınca tespit edilen noksanlık ve yanlışlıkları verilen süre içerisinde tamamlamayan, düzeltmeyen veya aykırı işlemlere devam eden,
-
- 6. Medeni hakları kullanma ehliyetini kaybeden veya görevini sürekli olarak yapmasına engel teşkil edecek hastalığa veya maluliyete yakalanan vakıf yöneticileri.
-
- Telifisi imkânsız sonuçlar doğurabilecek hallerde dava sonuçlanıncaya kadar, Meclis kararı üzerine denetim makamı (Vakıflar Genel Müdürlüğü) tarafından vakıf yönetiminin geçici olarak görevden uzaklaştırılması ve kayyumca yönetilmesi ihtiyati tedbir olarak mahkemeden talep edilir. Görevinden alınan vakıf yöneticileri meclis üyesi olamaz ve beş yıl süreyle aynı vakfın yönetim ve denetim organında görev alamazlar.
-
- Ağır ihmal ve kasıtlı fiilleriyle vakfı zarara uğratan veya medeni hakları kullanma ehliyetini kaybeden veya görevini sürekli olarak yapmasına engel teşkil edecek hastalığa veya maluliyete yakalanan vakıf yöneticileri bu nedenlerle görevlerinden alınmışsa ve onlar aynı zamanda başka bir vakfın yöneticisi ise o görevinden de alınmış sayılır ve beş yıl süreyle hiçbir vakfın yönetim ve denetim organında görev alamazlar.
-
- 5072 sayılı Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İlişkilerine Dair Kanunun 2. maddesinde belirtilen ilkelere aykırı hareket eden vakıf yöneticileri hakkında da görevden alma işlemi uygulanır.
-

VAKIF YÖNETİCİLERİNİN HUKUKİ VE CEZAI SORUMLULUKLARI NELERDİR?

- Vakıf yöneticilerinin vakfın amacına ve yürürlükteki mevzuata uymak zorunda bulunduğu ve yukarıda düzenlenen görevden alınma (**VK m.10**) durumlarında hukuki ve cezai sorumluluklarının doğacağı açıktır.
- Vakıf yönetiminde yer alan kişiler ile vakıf çalışanları kusurlu fiilleri nedeniyle vakfa verdikleri zararlardan sorumludurlar (**VK m. 10**).
- Genel Müdürlük tarafından yapılan tebligata rağmen, bu Kanun uyarınca istenen beyanname, bilgi ve belgeleri zamanında vermeyen, organların vakfiye veya vakıf senedine aykırı olarak toplanmasına sebebiyet veren veya gerçeğe aykırı beyanda bulunan vakıf yönetimine Genel Müdürlük tarafından her bir eylem için beşyüz³ Türk Lirası idarî para cezası verilir. İdarî para cezalarına karşı tebliğ tarihinden itibaren onbeş gün içinde 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu hükümlerine göre kanun yoluna başvurulabilir (**VK m.11**). İdari para cezalarının ilgili yönetici gerçek kişiye ait olduğuna ve Vakıf bütçesinden ödenemeyeceği dikkate alınmalıdır.
- 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu (ve Yönetmeliği) kapsamında vakıfların yönetim organlarında görev alanların mal bildiriminde bulunmaları da gerekli olup aksi durum yasal yaptırıma tabidir.
- 5072 sayılı Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İlişkilerine Dair Kanunun 2. maddesinde belirtilen ilkelere aykırı hareket eden vakıf yöneticileri, eylemleri başka bir suç oluşturmadığı takdirde, üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır (**5072 sayılı Kanun m.3**).
- Kişiler, kasten işlemiş oldukları suçtan dolayı hapis cezasına mahkûmiyetin kanunî sonucu olarak; "... d) Vakıf, dernek, sendika, şirket, kooperatif ve siyasi parti tüzel kişiliklerinin yöneticisi veya denetçisi olmaktan, yoksun bırakılır" (**TCK m.53**).
- Uygulamada vakıf yöneticilerinin zaman zaman hizmet nedeni ile güveni kötüye kullanma, hırsızlık, resmî belgede sahtecilik, zimmet, nitelikli dolandırıcılık, muhteviyati itibarıyla yanıltıcı belge düzenlemek gibi suçlara muhatap olmasına rastlanmaktadır. Konusu suç teşkil eden eylemlerin, vakıf yöneticilerini de kapsamında tuttuğu dikkate alınmalıdır.

3 Rakamlar her takvim yılında yeniden değerlendirilme oranına göre güncellenmekte olup 2020 için tutar 1.568 TL'dir.

- Vakıflar Kanununun 9. maddesine göre vakıf yöneticisi, hırsızlık, nitelikli hırsızlık, yağma, nitelikli yağma, dolandırıcılık, nitelikli dolandırıcılık, zimmet, rüşvet, sahtecilik, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, güveni kötüye kullanma, kaçakçılık suçları ile devletin güvenliğine karşı işlenen suçların birinden mahkûm olurlarsa yöneticilikleri sona erer.
-
- Vakıf yöneticilerinin suç teşkil eden fiillerinin vakfa olan etkisi Kabahatler Kanununda da düzenlenmiştir.
-
- “Organ veya temsilcinin davranışından dolayı sorumluluk” başlığını taşıyan Kabahatler Kanununun 8/l. maddesine göre: “Organ veya temsilcilik görevi yapan ya da organ veya temsilci olmamakla birlikte, tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde görev üstlenen kişinin bu görevi kapsamında işlemiş bulunduğu kabahatten dolayı tüzel kişi hakkında da idarî yaptırım uygulanabilir”.
-
- “Tüzel Kişilerin Sorumluluğu” başlığını taşıyan Kabahatler Kanununun 43/A maddesine göre ise daha ağır idarî para cezasını gerektiren bir kabahat oluşturmadığı hallerde, bir özel hukuk tüzel kişinin organ veya temsilcisi ya da organ veya temsilci olmamakla birlikte bu tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde görev üstlenen bir kişi tarafından çeşitli hükümlerde düzenlenen suçların tüzel kişinin yararına olarak işlenmesi halinde, ayrıca bu tüzel kişiye de idarî para cezası verilir.
-
- Yukarıdaki hüküm vakıf yöneticisinin aşağıdaki suçları işlemesi hâlinde de uygulanır.
-
1. 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun, 157. ve 158. maddelerinde tanımlanan dolandırıcılık suçu; 235. maddesinde tanımlanan ihaleye fesat karıştırma suçu; 236. maddesinde tanımlanan edimin ifasına fesat karıştırma suçu; 252. maddesinde tanımlanan rüşvet suçu; 282. maddesinde tanımlanan suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama suçu
-
2. 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 160. maddesinde tanımlanan zimmet suçu
-
3. 21/3/2007 tarihli ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan kaçakçılık suçları
-
4. 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 8. maddesinde tanımlanan terörün finansmanı suçu
-
- Kabahatler Kanununun 43/A kapsamında idari para cezasına karar vermeye, birinci fıkrada sayılan suçlardan dolayı yargılama yapmakla görevli mahkeme yetkilidir.
-

VAKIFLARDA YÖNETİM DEĞİŞİKLİĞİ NASIL OLUR?

- Vakıf senedinde yer alan vakfedenin iradesi, diğer tüm konular gibi vakıf yönetimi için de belirleyicidir. Yönetim değişikliği, Vakıf senedinde yer alan yönetim organında değişiklik yapılmasına ilişkin hükümlere uygun olarak gerçekleştirilir. Vakıf senedinde yer alan bu hükümlerin değiştirilmesi ancak haklı sebeplerin varlığı halinde mahkeme kararı ile senedin değiştirilmesi yoluyla mümkün olabilir.
- Haklı sebepler varsa mahkeme, vakfın yönetim organı veya denetim makamının (Vakıflar Genel Müdürlüğü) istemi üzerine diğerinin yazılı görüşünü aldıktan sonra vakfın örgütünü, yönetimini ve işleyişini değiştirebilir.
- Mahkeme, Vakıflar Genel Müdürlüğünün başvurusu üzerine, duruşma yaparak yöneticileri görevden alabilir ve vakıf senedinde başka bir hüküm yoksa yenisini seçebilir (**TMK m. 112**).

VAKFIN ORGANLARINDA YER ALAN KİŞİLERDE EKŞİLME OLMASI DURUMUNDA YENİ KİŞİ SEÇİLEBİLİR Mİ?

- Yeni vakıfların organlarında ölüm, istifa ya da herhangi bir nedenle eksilme olduğu takdirde; vakıf senedindeki hükümlere göre, hüküm bulunmaması halinde vakıf senedi değişikliğine yetkili organın, bunun da bulunmaması halinde ise icraya yetkili organın kararı ve Vakıflar Genel Müdürlüğünün görüşü alınarak mahkemece yenisi seçilir (**VK m. 8**).

VAKFIN DİĞER ORGANLARI NELERDİR?

- Vakfeden, vakıf senedinde gerekli gördüğü başka organları da gösterebilir (**TMK m.109**).
- Vakıf senedinde vakfın zorunlu organı olan yönetim organı dışında seçimlik organlar öngörülebilir. Örneğin genellikle vakfın en yüksek karar ve yönetim organı olarak düzenlenen yönetim kurulu dışında bir müteveli heyeti öngörülebilir. Bazı vakıflarda ise vakfın yönetim organı müteveli heyetidir.
- Uygulamada vakfın seçimlik organları olarak genel kurul, müteveli heyeti, denetim kurulu, danışma kurulu, onur kurulu gibi organlara rastlanmaktadır.

VAKIFLARDA ÜYELİK MÜMKÜN MÜDÜR?

- Anayasa Mahkemesi 2008 yılında TMK m. 101’de yer alan “vakıflarda üyelik olmaz” hükmünü iptal etmiştir. Bu kararla birlikte vakıflarda üyelik ve üyelik hak ve yükümlülükleri ile ilgili Vakıf Senesinde hüküm bulunması mümkün hâle gelmiştir.
- Söz konusu kararın gerekçesi vakıf ve dernek tüzel kişilerinin uygulamada da ne kadar karıştırıldığını göstermektedir. Gerekçeden alıntı yapmak gerekirse;

“Tek başına vakıf kurma imkanı olmayan ancak bir vakfa üye olarak topluma ve kamuya maddi yardımda bulunmak veya ismini üye olacağı vakıf içinde yaşatmak isteyen gerçek veya tüzel kişilerin bu anayasal hakkı kullanmalarının engellendiği, hayatiyetleri yeni üyelerin varlığına bağlı olan vakıflarda üyeliğin kaldırılmasının bu vakıfların tasfiyesi sonucunu doğuracağı, bu durumun ise tüzel kişiliğin devamlılığı ilkesi ile bağdaşmadığı, vakıflarda üyeliğin olması ile vakıf kültürü ve vakıf medeniyetinin daha güçlü ve kalıcı olmasının sağlanacağı, ayrıca itiraz konusu kuralın, 1.1.2002 tarihinden önce kurulan vakıflarla bu tarihten sonra kurulan ve kurulacak olan vakıflar arasında imkan ve işleyiş farklılığı doğuracağı, kuralın gerekçesinin de vakıflarda üyeliğin olmaması için dayanak olamayacağı, bu nedenlerle itiraz konusu kuralın Anayasa'nın 2., 5., 10., 13. ve 33. maddelerine aykır olduğu ileri sürülmüştür. İtiraz konusu kuralda, vakıflarda üyelik olmayacağı belirtilmek suretiyle, gerçek ve tüzel kişilerin vakıflara üye olmaları engellenmiştir. (...) Anayasa'nın 33. maddesinde, herkese, önceden izin almaksızın dernek kurma, derneklere üye olma ya da üyelikten çıkma özgürlüğü tanınmıştır. Maddede vakıflara üyelik konusunda açık bir düzenlemeye yer verilmemiş ancak son fıkrada, bu madde hükümlerinin vakıflarla ilgili olarak da uygulanacağı belirtilmiştir. Derneklerin ve vakıfların kuruluşları, amaçları, işlevleri, işleyişleri ve yönetimleri aynı değil ise de, Anayasa'nın 33. maddesinin birinci ve son fıkraları birlikte değerlendirildiğinde, herkesin, vakıflara üye olma özgürlüğüne sahip olduğu anlaşılmaktadır. Anayasa'nın 13. maddesinde, temel hak ve özgürlüklerin, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabileceği öngörüldüğünden, vakıflara üye olma özgürlüğünü ortadan kaldıran itiraz konusu kural Anayasa'ya aykırılık oluşturmaktadır. Açıklanan nedenlerle itiraz konusu kural, Anayasa'nın 2., 13. ve 33. maddelerine aykırıdır; iptali gerekir” (**Anayasa Mahkemesi Esas Sayısı: 2005/14 Karar Sayısı : 2008/92 T :17.4.2008,R.G. Tarih-Sayı :28.06.2008-26920**).

- Her ne kadar Anayasa Mahkemesi ilgili hükmü iptal etmiş olsa da, esasen vakıflarda üyelik, vakfın hukuki yapısına uygun değildir. Vakıflarda üyelik söz konusu olabilmekteyse de bunun dernek oluşumundaki ile eşdeğer bir üyelik olarak ele alınması kurumun doğası ile bağdaşmayacaktır. Burada üyelik daha ziyade -varsamütevelli heyet gibi organlara üyelik olarak kendini gösterecektir. Uygulamada denetim makamı (Vakıflar Genel Müdürlüğü) da senetlerinde üyelikle ilgili hüküm bulunan vakıfların üye alımı yapabileceklerini kabul etmektedir (**VGM.Genelge 2016/1, 18.01.2016, m. B/2**).
- TMK'da veya Vakıflar Mevzuatında üyeliğin kazanılması veya sona ermesi ile ilgili hükümler bulunmamaktadır. Bu nedenle Anayasa'nın 33. maddesi gereğince vakıflarla ilgili mevzuatta bu konuda bir hüküm bulunmadığından derneklere ilişkin mevzuat kıyasen uygulanabilecektir. Yapılacak kıyasın tüm düzenlemelerin aynen uygulanması yerine vakfın doğasına uygun şekilde özenli yapılması önem kazanacaktır. Ne TMK'ya üyeliği engelleyici düzenleme konması ne de bunun kaldırılmış olması, işin özünü değiştirici nitelikte olmayıp aslolan üyeliğin daha ziyade organ üyeliği olarak gereklilik kapsamında hayat bulmasıdır.
- Vakıf senedinde üyeliğe kabul ve üyelikten çıkartılma ile ilgili hüküm getirilmesinde fayda vardır. Vakıf senedinde hüküm olmaması durumunda vakfa üye alınması mümkün olmayacaktır. Vakıf senetlerinde 01/01/2002 tarihinden önce üyelikle ilgili hüküm bulunan ancak TMK'nın "vakıflarda üyelik olmaz" hükmü nedeniyle senetlerinden üyelik hükümlerini çıkaran vakıfların, senet değişikliği yapmak sureti ile üye alması kabul edilmekte, bunun dışında senetlerinde üyelik bulunmayan vakıflara üye alma imkânı tanınmamaktadır.

VAKIF ÜYELERİ ÜYELİKTEN ÇIKARTILABİLİR Mİ?

- Üyelikten çıkarılma ile ilgili kıyasen vakıflarda da uygulanabilecek hüküm Türk Medeni Kanununun 67. maddesidir. Esasen dernekler mevzuatında yer alan ve dernekler için geçerli bu hükme göre: “(1) Tüzükte üyelerin çıkarılma sebepleri gösterilebilir. (2) Tüzükte çıkarma sebepleri gösterilmişse, çıkarma kararına bu sebeplerin haklı sayılmayacağı iddiasıyla itiraz edilemez. (3) Tüzükte çıkarma düzenlenmemişse üye, ancak haklı sebeple çıkarılabilir. Bu çıkarma kararına, haklı sebep bulunmadığı ileri sürülerek itiraz edilebilir”.
- Vakıf senedinde üyelikten çıkartılma ile ilgili hüküm varsa, bu hüküm uyarınca üyelikten çıkartılabilir. Vakıf senedinde üyelikten çıkarılma ile hüküm yoksa Türk Medeni Kanununun derneklerle ilgili hükümlerine bakmak gerekir. Vakıf senedinden üyelikten çıkartılma ile ilgili bir hüküm yoksa üye ancak haklı sebeple çıkartılabilir.
- Derneklere ilişkin Türk Medeni Kanununun 67. maddesi (III)'e göre kıyasen uygulanması suretiyle üye haklı sebeple çıkarılabilir. Aidat borcunu uzun süreden beri ödememe, vakfın işlerine ve işleyişine ilgisiz kalma, vakfın amacını gerçekleştirme için gerekli faaliyetlere katılmama üyelikten çıkarılma için haklı neden oluşturur.
- Yargıtay'ın da vakıfta üyelikten çıkartılmaya ilişkin benzer yönde bir uygulaması bulunmaktadır. Yargıtay'a göre de vakıflar mevzuatında mütevellî heyet üyesinin görevden alınması (mütevelli heyet üyeliğinin sona erdirilmesi) konusunda açık bir hüküm bulunmadığından, Anayasa'nın 33. maddesinin yollaması ile Türk Medeni Kanununun derneklerle ilgili maddeleri göz önünde tutulup mütevellî heyetin (genel kurulun) seçtiği bir mütevellî heyet üyesini haklı nedenlerin varlığı halinde yöntemince yapacağı toplantıda alacağı bir kararla mütevellî heyet üyeliğine son verilebileceği kabul edilmektedir (**Yargıtay 18. HD. E. 2008/4742 K. 2008/13076 T. 23.12.2008**).

VAKIF ÜYELERİNDEN AİDAT ALINABİLİR Mİ?

- Vakıf senedinde yer alması koşuluyla vakıf üyelerinden aidat alınabilir.
- Vakıf Resmi Senedine de aidat borcunun ödenmemesinin üyelikten çıkarılma için neden oluşturduğuna ve bildirim ne şekilde yapılacağına ilişkin bir hüküm eklenmesi tavsiye edilir.

4

VAKIF SENEDİ

DEĞİŞİKLİĞİ

VAKIF SENEDİNDE YER ALAN HÜKÜMLERİ DEĞİŞTİRMEK MÜMKÜN MÜDÜR?

- Vakıf senedini değiştirmek mümkündür ancak vakfedenin iradesi esas olduğu için bu değişiklik sıkı şekil şartlarına ve mahkeme kararına bağlanmıştır.

- Vakıf senedinde yer alan vakfedenin iradesi diğer tüm konular için belirleyicidir. Bu iradenin değiştirilmesi için vakıf senedi değişikliği yapılması gerekir. Vakıf yöneticilerinin vakıf senedini kendiliğinden değiştirmeleri mümkün değildir. Mahkemeye başvuru şarttır. Vakıf senedi değişikliği ancak mahkeme kararıyla ve kanunda yer alan hâllerde mümkün olabilir.

- Hangi hâllerde vakıf senedi değişikliği yapılabileceği Türk Medeni Kanunu'nda öngörülmüştür. Buna göre:
 - Haklı sebepler varsa mahkeme, vakfın yönetim organı veya denetim makamının (Vakıflar Genel Müdürlüğü) istemi üzerine diğerinin (yönetim organı istiyorsa denetim organının, denetim organı istiyorsa yönetim organının) yazılı görüşünü aldıktan sonra vakfın örgütünü, yönetimini ve işleyişini değiştirebilir (**TMK m. 112**).

 - Durum ve koşullardaki değişmeler yüzünden vakıf senedinde yazılı amaca bağlı kalınması vakfedenin arzusuna açıkça uymayacak hâle gelmiş ise mahkeme, vakfın yönetim organı veya denetim makamının (Vakıflar Genel Müdürlüğü) başvurusu üzerine diğerinin yazılı görüşünü aldıktan sonra vakfın amacını değiştirebilir. Amacın gerçekleşmesini önemli ölçüde güçleştiren veya engelleyen koşulların ve yükümlülüklerin kaldırılmasında veya değiştirilmesinde de aynı hüküm uygulanır. Amaca özgülünen mal ve hakların daha yararlı olanları ile değiştirilmesini veya paraya çevrilmesini haklı kılan sebepler varsa mahkeme, vakfın yönetim organı veya denetim makamının (Vakıflar Genel Müdürlüğü) başvurusu üzerine diğerinin yazılı görüşünü aldıktan sonra gerekli değişikliğe izin verebilir (**TMK m. 113**).

 - Bu hâller dışında kalan konularda vakıf senedinde değişiklik yapılmak istendiğinde nasıl hareket edileceğine ilişkin mevzuatta bir hüküm bulunmamaktadır. Bununla birlikte mahkemeler haklı sebebin varlığı hâlinde diğer değişiklikleri de mümkün görmektedir. Özellikle vakfedenin iradesini yansıttığı ve işleyişi kolaylaştıran değişiklikler, gerekçelendirilmek kaydıyla kabul edilmektedir.

- Yargıtay uygulamasında vakıf senedi değişikliği istemlerinde, aslolanın kurucu iradenin varlığı olduğuna vurgu yapıldığı, çok önemli bir sebep bulunmadığı takdirde vakıf senedinin olduğu gibi korunması yani vakfedenin arzusuna ve iradesine aykırı düşecek şekilde değişiklik yapılmaması gerektiği kabul edilmektedir. Eğer durum ve şartlardaki gelişmeler vakıf senedindeki değişikliği zorunlu hale getiriyor ise ancak o zaman vakfedenin amacına ve iradesine açıkça ters düşmeyecek şekilde değişiklik mümkündür. Amacın gerçekleşmesini önemli ölçüde güçleştiren veya engelleyen şartların ve yükümlülüklerin kaldırılmasında veya değiştirilmesinde de aynı ilkeler geçerlidir. Vakfın adı, amacı ve merkezine ilişkin yapılan değişiklikler vakfın kuruluş senedine ve kurucu iradeye aykırı ise ve değişiklik yapılması için inandırıcı ve makul herhangi bir gerekçe de gösterilmediğinde vakıf senedinde yapılmak istenen değişikliğin tesciline ilişkin istemler uygun bulunmamaktadır (**Y.8. HD., E. 2017/206 K. 2018/684 K. 2018/1682 T. 6.2.2018; Y. 8. HD., E. 2017/206 K. 2017/9631 T. 22.6.2017; 8. HD., E. 2018/12461 K. 2018/16893 T. 8.10.2018**).

5

VAKFIN

DENETİMİ

VAKFIN DENETİMİ NASIL YAPILIR?

- Vakıfların, vakıf senedindeki hükümleri yerine getirip getirmedikleri, vakıf mallarını amaca uygun biçimde yönetip yönetmedikleri ve vakıf gelirlerini amaca uygun olarak harcıyıp harcamadıkları Vakıflar Genel Müdürlüğü ve üst kuruluşları tarafından denetlenir. Vakıfların üst kuruluşları tarafından denetimi özel kanun hükümlerine tabidir (**TMK m. 111**).
- Vakıflarda iç denetim esastır. Vakıf; organları tarafından denetlenebileceği gibi, bağımsız denetim kuruluşlarına da denetim yaptırabilir. Vakıf yöneticileri, en az yılda bir defa yapılacak iç denetim raporları ile sonuçlarını, rapor tarihini takip eden iki ay içerisinde Genel Müdürlüğe bildirir. Vakıfların amaca ve yasalara uygunluk denetimi ile iktisadî işletmelerinin faaliyet ve mevzuata uygunluk denetimi Genel Müdürlük tarafından yapılır (**VK m. 33**).

VAKFIN DENETİM MAKAMI KİMDİR?

- Vakfın denetim makamı Vakıflar Genel Müdürlüğü'dür.
- Malvarlığının tahsis edildiği amacın vakıf tarafından gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği de denetime tabidir.
- Vakıf yöneticileri, yıl sonundan itibaren altı ay içerisinde yapılacak iç denetim rapor ve sonuçlarını, rapor tarihini takip eden iki ay içerisinde ilgili bölge müdürlüğüne göndermekle yükümlüdürler.
- Yeni vakıflar şube ve temsilciliklerini de denetleyerek her yıl verecekleri raporlarda bu alt birimlerle ilgili bilgilere yer verirler.
- Vakıfların, şube ve temsilciliklerinin amaca ve yasalara uygunluk denetimi ile iktisadî işletme ve iştiraklerinin faaliyet ve mevzuata uygunluk denetimi Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yapılır.

İÇ DENETİM NEDİR?

- Vakıflarda iç denetim esas olup iç denetim, vakıf faaliyetlerinin mevzuata ve vakfın stratejik planına uygun olarak yürütülmesini; kaynakların etkili, ekonomik ve verimli kullanılmasını; bilgilerin güvenilirliğini, bütünlüğünü ve zamanında elde edilebilirliğini sağlamayı amaçlar.
- İç denetim vakfın risk yönetim ve kontrol süreçlerinin etkinliğini değerlendirerek sistemli ve disiplinli bir yaklaşımla vakfın amaçlarına ulaşmasına yardımcı olur (**VY m. 41**).
- Vakfın tüm iş ve işlemleri iç denetim kapsamındadır. İç denetim faaliyeti;
 - Vakfın vakıf senedinde yazılı şartlara ve yürürlükteki mevzuata uygun yönetilip yönetilmediği,
 - Vakfın mallarının ve gelirlerinin vakıf senedinde belirtilen şartlara uygun bir şekilde etkin ve verimli olarak kullanılıp kullanılmadığı,
 - İşletme ve iştiraklere sahip olan vakıflarda bu işletme ve iştiraklerin sınıai, iktisadi ve ticari esas ve gereklerle uygun tarzda idare edilip edilmedikleri, rasyonel bir şekilde işletilip işletilmedikleri,
 - Vakfın denetime tabi tüm birimlerinin işlem, hesap ve mali tablolarının genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ile Genel Müdürlükçe belirlenen usul ve esaslara uygun olup olmadığı, hususları dikkate alınarak defter, kayıt ve belgeleri üzerinden ve gerektiğinde işlem yapılan üçüncü şahıslarla hesap mutabakatı sağlanarak yürütülür (**VY m. 42**).
- Vakıf senetlerinde denetim organına yer veren vakıflarda iç denetim bizzat bu organları eliyle yapılabileceği gibi bağımsız denetim kuruluşlarına da yaptırılabilir (**VY m. 43**).

ŞUBE VE TEMSİLCİLİKLERİN DENETİMİ NASIL OLUR?

- Şube ve temsilciliklerce yürütülen faaliyetlerden vakıf yönetimi ile birlikte şube yönetimi ve temsilci de sorumludur.
- Şube ve temsilciliklerin denetimi sonucunda; vakıf amacının gerçekleştirilmesine yeterince katkı sağlamadığı, vakıf senedine aykırı işlem yaptığı tespit edilenler ile beyanda bulunulmadan şube ve temsilciliğin faaliyete geçirilmesi halinde şube ve temsilciliğin kapatılması vakıf merkezine bildirilir (**VY m. 40**).

6

ŞUBE VE

TEMSİLCİLİK

- Şube, vakıf faaliyetlerinin yürütülebilmesi için yeni vakfa bağlı olarak açılan, tüzel kişiliği olmayan ve bünyesinde organları bulunan alt birimi, Temsilcilik ise vakıf faaliyetlerinin yürütülebilmesi için yeni vakfa bağlı olarak açılan, tüzel kişiliği ve bünyesinde organları bulunmayan alt birimi ifade eder (**VK m.3**).

- Vakıflar, vakıf senedinde hüküm bulunmak kaydıyla amaçlarını gerçekleştirmek üzere şube, temsilcilik açabilir veya kapatabilirler. Bu nedenle kuruluş aşamasında olası ihtiyaç düşünülerek yurt içinde veya yurt dışında şube ve temsilcilikler açabileceği yönünde vakıf senedine hüküm konması tavsiye edilir. Vakıf yöneticileri, şube, temsilcilliği açma veya kapatma tarihinden itibaren bir ay içinde form doldurarak ilgili bölge müdürlüğüne vermek zorundadırlar (**VK m. 5**).

- Şube ve temsilciliklerde görev alan yöneticilerin, Vakıflar Kanunu'nun 9. maddesinde belirtilen suçlardan mahkûm olmaması ve çoğunluğunun Türkiye'de yerleşik bulunması zorunludur (**VY m.17**).

- Şube ve temsilcilikler, faaliyetlerini vakıf adına yürütürler ve buldukları yerde vakfı temsil ederler.

- Şube ve temsilciliklerin çalışma usul ve esasları vakıf merkezince düzenlenir. Şube ve temsilcilikler;
 - Vakfın amacına katkı sağlamak üzere vakıf senedine ve mevzuata uygun faaliyette bulunurlar.
 - Vakıflar Genel Müdürlüğü ile yazışmalarını merkezleri aracılığıyla yaparlar (**VY m.18**).

7

VAKFIN

MALVARLIĞI

VAKFA TAHSİS EDİLEBİLECEK MALVARLIğI DEğERLERİ NELERDİR?

- Vakıflar, mal edinebilirler, malları üzerinde her türlü tasarrufta bulunabilirler (**VK m. 12**).
- Vakfa bir malvarlığının bütünü tahsis edilebileceği gibi, gerçekleşmiş ya da gerçekleşeceği anlaşılan her türlü geliri veya ekonomik değeri olan haklar da vakfedilebilir (**TMK m. 101/II**).
- Taşınır veya taşınmaz mallar, alacak hakları, faiz, kâr payı, kira geliri gibi malvarlığı değeri vakfedilebilir. Ölüme bağlı tasarruf (örneğin vasiyetname) yoluyla da kişi ölümünden sonra saklı paylı mirasçılarının haklarını zedelememek koşuluyla terekesindeki malvarlığının bütünü veya bir bölümünü vakfedebilir (**TMK m. 505**).
- Vakfedilen malvarlığı değeri her durumda vakfın amacını gerçekleştirmeye yeterli olması gerekir. Aksi hâlde vakıf kurulamaz, kurulmuş olan vakfın malvarlığının daha sonradan yetersiz hâlde gelmesi durumunda da vakıf kendiliğinden sona erme ve mahkeme kararı ile sicilden silinme tehlikesi ile karşı karşıya kalır (**TMK m. 116/I**).

VAKIFLAR TAŞINMAZ MAL EDİNEBİLİR Mİ?

- Vakfın amacını gerçekleştirmesi için tahsis edilen mallar arasında taşınmazlar da bulunabilir. Tahsis edilen taşınmazların mülkiyeti vakfın tüzel kişilik kazanması ile vakfa geçer.
-
- Vakıf tüzel kişilik kazandığı anda özgülenen malların mülkiyeti ve haklar da vakfa geçer. Tescile karar veren mahkeme, vakfedilen taşınmazın vakıf tüzel kişiliği adına tescil edilmesini tapu idaresine bildirir (**TMK m. 105**). Her ne kadar tescil açıklayıcı olsa da vakıf adına taşınmazların tapuda tescilinin yapılmasında ya da tapu idaresinin işlemi gerçekleştirip gerçekleştirmediğini kontrol etmekte fayda vardır.
-
- Vakıflara, başlangıçta özgülenen mal ve haklar, vakıf yönetiminin başvurusu üzerine, haklı kılan sebepler varsa, denetim makamının (Vakıflar Genel Müdürlüğü) görüşü alınarak mahkeme kararı ile sonradan iktisap ettikleri mal ve hakları ise bağımsız ekspertiz kuruluşlarınca düzenlenecek rapora dayalı olarak vakıf yetkili organının kararı ile daha yararlı olanları ile değiştirilebilir veya paraya çevrilebilir. Vakıf yöneticileri, iktisap ettikleri veya değiştirdikleri taşınmaz malları tapuya tescil tarihinden itibaren bir ay içerisinde Genel Müdürlüğe bildirirler (**VK m. 12**).
-
- Vakfın kuruluşunda mahkeme vakfa özgülenen mal ve hakların korunması için gerekli önlemleri re'sen alır (**TMK. m. 102/IV**)
-
- Tescile karar veren mahkeme, vakfedilen taşınmazın vakıf tüzel kişiliği adına tescil edilmesini tapu idaresine bildirir.
-
- Ölüme bağlı tasarrufla kurulan vakfın miras bırakanın borçlarından sorumluluğu, özgülenen mal ve haklarla sınırlıdır (**TMK m. 105**).
-

8

VAKFA YAPILAN

BAĞIŞ VE

YARDIMLAR⁴

VAKIFLARDA BAĞIŞ ALMA VE YARDIM TOPLAMA NASIL OLUR?

- Vakıf senesinde açıkça belirtilmesi kaydıyla, vakıflar amaçlarına uygun faaliyetlerini yerine getirmek ve idari masraflarını karşılamak amacıyla gerçek ve tüzel kişilerden bağış alabilirler. Bağışlar aynı ya da nakdi olabilir. Bunun için herhangi bir izne ihtiyaçları bulunmamaktadır.
- Vakıflar kamu yararına uygun olarak, amaçlarını gerçekleştirmek üzere yardım da toplayabilirler; ancak yardım toplama izne bağlı kılınmıştır.

YURT İÇİ VE YURT DIŞI BAĞIŞ VE YARDIMLAR İÇİN UYULMASI GEREKEN PROSEDÜR NEDİR?

- Vakıflar, yurt içindeki ve yurt dışındaki kişi, kurum ve kuruluşlardan aynı ve nakdi bağış ve yardım alabilirler; yurt içi ve yurt dışındaki benzer amaçlı vakıf ve derneklere aynı ve nakdi bağış ve yardımda bulunabilirler (**VK m. 25/II, VY m. 35**).
- Nakdi yardımların yurt dışından alınması veya yurt dışına yapılması banka aracılığı ile olur ve sonuç bir ay içerisinde bağlı bulunulan Bölge Müdürlüğüne bildirilir. Yurtdışından yardım ve bağış alan veya yurt dışına bağış ve yardım yapan vakıflar Vakıflar Yönetmeliğinin ekinde yer alan formu iki nüsha olarak doldurup bir ay içerisinde ilgili bölge müdürlüğüne vermek zorundadırlar. Bildirim formuna yetkili organın karar örneği, varsa bu konuda düzenlenen protokol, sözleşme ve benzeri belgelerin örnekleri de eklenir. Bildirimin bölge müdürlüğü tarafından onaylı bir örneği ilgili bankaya verilmek üzere başvuru sahibine verilir (**VK m. 25/II; VY m. 35**). Aynı zamanda VBSY üzerinden de gönderim gereklidir. Süresinde yapılmayan bildirimler için idari para cezaları uygulanmaktadır.
- Bildirimin süresinde yapılmaması hâlinde uygulanacak idari para cezası 2020 yılı için 1.568 TL'dir.

VAKIFLARIN YARDIM TOPLAMA FAALİYETLERİ İÇİN İZİN ALMALARI GEREKİR Mİ?

- Vakıflar yetkili makamdan izin almadan yardım toplayamazlar. Ancak, kamu yararına çalışan dernek, kurum ve vakıflardan hangilerinin izin almadan yardım toplayabilecekleri, Cumhurbaşkanınca belirlenip ilan edilir. İzin alınmadan girişilen yardım toplama faaliyetleri güvenlik kuvvetlerince derhal menedilir ve sorumlular hakkında kovuşturma yapılır (**YTK m. 6**).
- Yasal düzenleme bağış ve yardım konusunda bir tanımlama getirmemiş, yardım toplama şekillerini (makbuzla, belirli yerlere kutu koyarak, bankalarda hesap açtırarak, yardım pulu çıkararak, eşya piyangosu düzenleyerek, kültürel gösteriler ve sergiler yoluyla, spor gösterileri, gezi ve eğlenceler düzenlemek veya bilgileri otomatik ya da elektronik olarak işleme tâbi tutmuş sistemler kullanmak suretiyle) düzenlemiştir (**YTK m.5**).
- Uygulamada bağış ve yardım arasındaki fark, daha çok yardımın talep üzerine yapılması noktasında belirginleşmektedir. İkisi arasındaki farkı belirlemede gelir getirici faaliyetin niteliği, kapsamı ve yapıldığı yer önem kazanabilmektedir. Vakıfların kendi adreslerinde, bağış makbuzu karşılığında veya vakfın kendi internet sitesi üzerinden bağış kabul edilebilmesi olanaklı bulunurken, organizasyonlar yaparak, ilan veya duyuru ile veya merkezleri dışında gerçekleştirdikleri gelir getirici faaliyetleri yardım toplama faaliyeti olarak kabul edilmekte ve Yardım Toplama Kanunu hükümleri çerçevesinde izne tabi tutulmaktadır. Vakıflara kendi statülerine göre üyeleri ve diğer kişiler tarafından yapılacak bağış ve yardımlarla öz kaynaklarından sağlayacakları gelirler, Kanunun kapsamı dışında tutulmuştur (**YTK m.2**).

VAKIFLAR YARDIM TOPLAMA FAALİYETLERİ İÇİN HANGİ YETKİLİ MAKAMDAN İZİN ALMALIDIR?

- Yardım toplama faaliyeti bir ilin birden fazla ilçesini kapsıyorsa o ilin valisinden, bir ilçenin sınırları içinde ise o ilçenin kaymakamından izin alınır. Yardım toplama faaliyeti birden fazla ili kapsıyorsa yardım toplama faaliyetine girecek gerçek veya tüzel kişilerin yerleşim yerinin bulunduğu ilin valisinden izin alınır ve izni veren valilik tarafından ilgili valiliklere ve İçişleri Bakanlığına bilgi verilir. Yardım toplama faaliyetleriyle ilgili işlemler İl Sivil Toplumla İlişkiler Müdürlükleri tarafından yürütülmektedir (**YTK m. 7**).

YARDIM TOPLAMA İZİN BAŞVURU DİLEKÇESİNDE HANGİ BİLGİ VE BELGELER YER ALMALIDIR?

- Başvuru dilekçelerinde hangi amaçla ve ne miktarda yardım toplanacağı, yardım toplama faaliyetlerinin sürdürüleceği il ve ilçeler, yardım toplama şekillerinden hangilerinin uygulanacağı, kaç kişi çalıştırılacağı ve yardım toplamada kullanılacak makbuz miktarı belirtilir. Toplanacak yardım miktarını belirlemeye yarayacak keşif özeti, rapor ve benzeri bilgi ve belgeler de müracaat dilekçesine eklenir. Vakıf yönetim organında görevli olanların açık kimlikleri ve adresleri de başvuruda belirtilir. Kamu görevlilerinin çalıştırılmasının düşünülmesi halinde ilgili valilik ve kaymakamlıklardan alınmış izin belgeleri de eklenir. İzin veren makam tarafından gerekli görülecek diğer bilgi ve belgeler daha sonra tamamlattırılır (**YTY m.6**).

YARDIM TOPLAMA İZİN BAŞVURUSU DEĞERLENDİRİLİRKEN NELERE DİKKAT EDİLİR?

- İzin vermeye yetkili makamlar tarafından başvuru üzerine; işin önemi, yardım toplama faaliyetine girişeceklerin yeterlikleri, yapılacak hizmetin amaca ve kamu yararına uygunluğu, yardım toplama faaliyetinin başarıya ulaşip ulaşamayacağı ve gerekli görülen diğer konular üzerinde inceleme yapılır (**YTK m. 9**).

VAKIFLAR HANGİ YOLLARLA YARDIM TOPLAYABİLİR?

- √ Makbuzla,
- √ Belirli yerlere kutu koyarak,
- √ Bankalarda hesap açtırarak,
- √ Yardım pulu çıkararak,
- √ Eşya piyangosu düzenleyerek,
- √ Kültürel gösteriler, sergiler, spor gösterileri, gezi ve eğlenceler düzenleyerek,
- √ Bilgileri otomatik ya da elektronik olarak işleme tâbi tutmuş sistemler kullanmak suretiyle yardım toplanabilir (**YTK m. 5**).

YARDIM TOPLAMA İÇİN ALINAN İZİN SÜRESİ NE KADARDIR?

- Yardım toplama süresi bir yılı geçmeyecek şekilde izin veren makam tarafından belirlenir. Ancak, haklı sebeplerin bulunması halinde verilen süre, izin veren makam tarafından en fazla 1 yıl daha uzatılabilir (**YTK m. 10**)
-

9

VAKIFLARA AİT

İKTİSADİ İŞLETMELER

VAKIFLAR İKTİSADİ İŞLETME KURABİLİR Mİ?

- Vakıflar; amacını gerçekleştirmeye yardımcı olmak ve vakfa gelir temin etmek amacıyla, Vakıflar Genel Müdürlüğüne bilgi vermek şartıyla iktisadî işletme ve şirket kurabilir, kurulmuş şirketlere ortak olabilirler (**VK m.26**).
- Şirketler dahil iktisadî işletmelerden elde edilen gelirler vakfın amacından başka bir amaca tahsis edilemez (**VK m. 26**).
- Vakıflara ait iktisadî işletmelerin kazanç amacı gütmemeleri, faaliyetlerinin kanunla verilmiş görevler arasında bulunması, tüzel kişiliklerinin olmaması, bağımsız muhasebelerinin ve kendilerine ayrılmış sermayelerinin veya iş yerlerinin bulunmaması mükellefiyetlerini etkilemez. Mal veya hizmet bedelinin sadece maliyeti karşılayacak kadar olması, kâr edilmemesi veya kârın kuruluş amaçlarına tahsis edilmesi bunların iktisadî niteliğini değiştirmez (**KVK m. 2/6**).
- Kurucuların çoğunluğu yabancı uyruklu olan vakıfların kurduğu yahut paylarının yarısından fazlasına bu nevi vakıfların sahip olduğu şirketlerin mal edinmeleri hakkında aynı vakıfların mal edinmelerini düzenleyen hükümler uygulanır (**VK m. 26**).
- Ticaret şirketleriyle, amacına varmak için ticari bir işletme işleten vakıflar da tacir sayılırlar. Gelirinin yarısından fazlasını kamu görevi niteliğindeki işlere harcayan vakıflar ise, bir ticari işletmeyi ister doğrudan doğruya ister kamu hukuku hükümlerine göre yönetilen ve işletilen bir tüzel kişi eliyle işletsinler, kendileri tacir sayılmazlar (**TTK m. 16**).
- Ticari işletmeye sahip olan vakfın ticaret unvanı adıdır (**TTK m. 44**).

VAKIFLARA AİT TİCARİ İŞLETMELER TİCARET SİCİLİNE NASIL TESCİL EDİLİR?

- Vakıflara ait ticari işletmeler de ticaret siciline tescil ettirilir. Tescil başvurusunda müdürlüğe sunulacak belgeler şunlardır (**TSY m. 24, m. 55**):

1. Vakfın unvanı, merkezi, vergi kimlik numarası,
2. İşletmeyi temsile yetkili kılınan kişilerin adı ve soyadı, yerleşim yeri,
3. Kimlik numarası ile birlikte işletmenin unvanı, sermayesi, merkezi, işletmenin açılış tarihi ve bu tarihteki gerçek faaliyetinin konusu NACE koduyla birlikte açıkça gösterildiği taahhütname veya bu bilgilerin yer verildiği başvuru dilekçesi,
4. İşletmeyi temsile yetkili kişilerin noter huzurunda düzenlenmiş, ticaret unvanı altına atılmış imza beyannameleri,
5. Vakfın tüzel kişiliğinin devam ettiğini gösteren resmî belge,
6. Vakıf senedinin aslı ile birlikte ibraz edilmek kaydıyla bir örneği veya noter onaylı örneği
7. Taahhütnamede veya başvuru belgesinde yer almaması halinde vakıf yöneticilerinin bu göreve seçilmelerine ilişkin yetkili organ kararının bir örneği,
8. İşletmenin açılmasına ve tesciline ilişkin yetkili organ kararının noter onaylı örneği,
9. Vakfın bir ticari işletme kurabilmesinin resmi bir makamın iznine veya onayına bağlı olduğu hallerde, bu izin veya onaya ilişkin belge

- Vakıflara ait ticari işletmelerde aşağıdaki olgular tescil edilir (**TSY m.56**):

1. Vakfın unvanı ve merkezi
2. Vakfın amacı
3. Ticaret unvanı
4. MERSİS numarası
5. İşletmenin merkezi ve açıkça belirtilmiş konusu
6. İşletmenin yönetim ve temsili ile görevlendirilmiş kişilerin adı ve soyadı, vatandaşlığı, kimlik numarası, yerleşim yeri, temsil ve imza şekli

7. Vakfın yönetimi ve temsili ile görevlendirilmiş kişilerin adı ve soyadı, vatandaşlığı

8. Kimlik numarası, yerleşim yeri

9. İşletmenin kuruluş kararının tarihi ile varsa sayısı ve hangi organ tarafından verildiği

10. Varsa tahsis edilmiş sermaye

- Tescil edilmiş olgularda meydana gelen her türlü değişiklik de aynı usulle tescil edilir.
-
- Vakfa ait ticari işletmenin faaliyetine son verilmesi halinde vakfın yetkili organı tarafından alınmış kararın noter onaylı bir örneği ile işletmeye ait aktif ve pasiflerin sıfırlandığını gösterir yetkililerce imzalanmış beyan müdürlüğe ibraz edilir. Başvuru üzerine işletmenin kaydı silinir. Vakfın tüzel kişiliğinin sona erdiğinin ilgili resmi makam tarafından bildiri halinde ticari işletmeye ait kayıtlar re'sen silinir (**TSY madde 56**).
-
- Ticari işletme işleten vakıflar tacir sayılacaklarından, tacirlerin tüm hak ve yükümlülüklerine tabi olurlar.
-

VAKIFLARIN İKTİSADİ İŞLETMELERİ DENETİME TABİ MİDİR?

- Vakıfların iktisadi işletmeleri denetime tabidir. Vakıfların, iktisadi işletme ve iştiraklerinin faaliyet ve mevzuata uygunluk denetimi Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yapılır. Genel Müdürlük Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı tarafından vakıfların; iktisadi işletmeleri ile iştiraklerinin iş ve işlemleri ile gerektiğinde vakıflara ait diğer iştiraklerinin iş ve işlemleri denetlenir (**VK m. 33, VY m. 39**).
-

10

VAKFIN

FAALİYETLERİ

VAKFIN FAALİYETLERİ AMACI İLE SINIRLI MIDIR?

Vakfin faaliyetleri amacı ile sınırlıdır. Vakfın amacı dışında kalan işlemlerin geçersiz olup olmayacağı (ultra vires ilkesi) oldukça tartışmalıdır. Tüzel kişilerin hak ehliyetlerinin amaçları ile sınırlı olduğuna ilişkin görüşler olsa da genel olarak kabul edilen, vakfın amacı dışında kalan bir konuda yapılan hukuki işlemlerin de geçerli olduğudur.

Anayasa Mahkemesi bir kararında *ultra vires* ilkesine atf yapmıştır:

“Vakıfların bağımsız bir özel hukuk tüzel kişiliğine sahip olmaları ve gerek başlangıçta özgülenen ve gerekse sonradan elde ettikleri malların özel mülkiyete konu olmaları nedeniyle, bu mallar üzerinde

Anayasa'nın 35. maddesinde öngörülen mülkiyet hakkının bir gereği olarak, her türlü tasarrufta bulunabilmeleri mümkündür. Bu durum, vakfın bağımsız bir tüzel kişiliğe sahip olmasının ve vakfın faaliyetlerini kolaylıkla icra edebilmesinin doğal bir sonucudur.

Ancak, vakıfların malları üzerindeki bu tasarruf hakları sınırsız değildir. Zira vakfa tahsis edilen malların amacı gerçekleştirmeye elverişliliği gerek nitelik gerekse miktar itibarıyla daha vakfın kuruluş aşamasında tespiti gereken bir husus olduğundan, vakıf kurulduktan sonra zorlayıcı bir sebep olmadıkça, bunların değiştirilmesi ya da elden çıkartılmasını gerektiren durumlar istisnaidir. Ayrıca, tüzel kişilerin ehliyetlerinin amaçlarıyla sınırlı olması (ultra vires ilkesi) da vakıfların malları üzerinde yapılacak

tasarruflar bakımından bir sınır oluşturmaktadır. Bununla birlikte, vakıf senedinde mallar üzerinde tasarruf işlemlerinin yapılabilmesine veya bunların değiştirilebilmesine açıkça veya zımnen olanak tanıyan hükümlerin bulunması veya vakfın menfaatinin söz konusu tasarrufların yapılmasını gerekli kılması durumunda, vakfın mallarının tasarruf işlemlerine konu edilmesi mümkündür. Vakıf mallarının satılması, bağışlanması, trampası, kat karşılığı inşaat yapılmak üzere devri gibi temlikli tasarruflara konu olması olasıdır. Bu tasarrufların yapılması, vakfın varlığını sürdürmesi veya daha iyi faaliyette bulunabilmesi için bazen bir zorunluluk olarak (haklı neden) ortaya çıkabilir. Bu nedenle,

vakıfların mallarının değiştirilmesi veya paraya çevrilmesinin vakif niteliğiyle bağdaşmayacağı yönündeki iddia yerinde değildir. Vakfın mallarının değiştirilmesinde, vakif senedinde aksini öngören bir hükmün bulunmaması ve yapılacak tasarrufun vakfın amacına uygun olması gerekmektedir. Diğer taraftan, bazı hallerde vakif senedinde aksine bir düzenleme bulunsa dahi, vakfın malları üzerinde tasarrufta bulunulması gerekebilir. Nitekim 4721 sayılı Kanun'un 113. maddesinde, başlangıçta amaca özgülenen mal ve hakların daha yararlı olanları ile değiştirilmesini veya paraya çevrilmesini haklı kılan sebeplerin bulunması durumunda hakim kararıyla bu tür bir tasarrufa olanak tanınmıştır.” (Anayasa Mahkemesi Kararı, E. 2008/22 K. 2010/82 T. 17.6.2010)

- Vakfın organının vakif senedinde yer alan amacın dışında bir işlem yapması durumunda ise vakif bu işlemle bağlı olacaktır. Zira açık hüküm gereği, organlar, hukukî işlemleri ve diğer bütün fiilleriyle tüzel kişiyi borç altına sokarlar (**TMK madde 50/II**). Vakif senedi kamuya açık bir belge olmadığı için üçüncü kişilerin vakif senedindeki hükümleri bilmeleri beklenemez, bu nedenle vakfın organının yetkisini aşır aşmadığı da iyi niyetli üçüncü kişiler bakımından önem arz etmez, vakif söz konusu işlemle bağlı olacaktır.

VAKIFLAR KAMU KURUM VE KURULUŞLARI İLE ORTAK PROJELER YÜRÜTEBİLİR Mİ?

- Vakıflar, 5072 sayılı Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İlişkilerine Dair Kanun hükümlerine bağlı kalarak kamu kurum ve kuruluşları ile görev alanlarına giren konularda ortak projeler yürütebilir.

VAKIFLAR ULUSLARARASI FAALİYETLERDE BULUNABİLİRLER Mİ?

- Vakıflar; vakif senetlerinde yer almak kaydıyla, amaç veya faaliyetleri doğrultusunda, uluslararası faaliyet ve iş birliğinde bulunabilirler, yurt dışında şube ve temsilcilik açabilirler, üst kuruluşlar kurabilirler ve yurt dışında kurulmuş kuruluşlara üye olabilirler (**VK m. 25/I**).

YABANCI VAKIFLAR TÜRKİYE'DE FAALİYET GÖSTEREBİLİRLER Mİ?

- Yabancı vakıflar, uluslararası alanda iş birliği yapılmasında yarar görülen hallerde, karşılıklı olmak koşulu ve Dışişleri Bakanlığı'nın görüşü alınmak suretiyle, İçişleri Bakanlığı'nın izniyle Türkiye'de doğrudan faaliyette bulunabilir, temsilcilik kurabilir, şube açabilir, üst kuruluşlar kurabilir, kurulmuş üst kuruluşlara katılabilir veya kurulmuş vakıflarla iş birliği yapabilirler (**DK m. 5, DY m.22**).
- İş birliği yapma başvurusu, yabancı vakıf adına ülkemizde iş birliği yapılacak vakıf tarafından da gerçekleştirilebilir.
- Bu vakıflar, Türk Medeni Kanunu hükümlerine göre kurulan vakıflar hakkında uygulanan mevzuata tabidir.
- Yabancı vakıfların Türkiye'deki faaliyetleriyle ilgili başvuru formu ve ekleri Bakanlık tarafından incelenir ve varsa eksiklikleri tamamlatılır.
- Dışişleri Bakanlığı'nın konu ile ilgili görüşü alındıktan sonra, Bakanlık tarafından gerekli değerlendirme yapılır ve değerlendirmenin olumlu olması halinde, izin türü, kapsamı ve süresi de kararda belirtilir.
- Temsilcilik ve şube açma, üst kuruluş kurma veya üst kuruluşlara katılma durumlarında izin süresiz verilir. Başvuru sonuçlandıktan sonra, başvuru sahibine ve form ve ekleri ile birlikte de ilgili valiliğe on gün içinde bildirilir.
- Süreli izinler azami beş yıldır; ancak Bakanlık, sürenin yetersiz olması halinde bu süreyi uzatabilir. Süre uzatımı talebi, sürenin dolmasından en az üç ay önce ve gerekçeli bir yazı ile yapılır.
- Faaliyetlerine izin verilen yabancı vakıflar, her yıl sonu itibarıyla yaptıkları harcama gerektiren faaliyetleriyle ilgili, Türkiye'de Temsilcilik Açmasına İzin Verilen Yabancı Vakıf, Dernek ve Kar Amacı Gütmeyen Kuruluşların Vereceği Faaliyet Bildiriminin iki nüshasını merkezlerinin bulunduğu yerin valiliğine takip eden yılın Şubat ayı sonuna kadar verirler.
- Türkiye'de doğrudan uluslararası faaliyette bulunmalarına izin verilen yabancı vakıflar ise belirtilen nitelikteki formlarını, her yılın ilk iki ayı içinde, eğer faaliyet bir yıldan az süreli ise faaliyet sonunda, Türkçe olarak Bakanlığa verirler. Ayrıca, bu vakıflar Türkiye'deki her türlü faaliyetlerine ilişkin yazılı ve görsel yayınların ikişer nüshasını Bakanlığa gönderirler (**DY m. 21 vd.**).

11

DEFTERLER,

BEYANNAMELER VE

BİLDİRİMLER

VAKIFLARIN BEYANNAME VE BİLDİRİM YÜKÜMLÜLÜKLERİ NELERDİR?

- Vakıflar mevzuatı uyarınca yeni vakıfların beyanname verme ve bildirimde bulunma yükümlülüğü bulunmaktadır.
- Yönetim organı her takvim yılının ilk üç ayı içinde vakfın bir önceki yıla ait malvarlığı durumunu ve çalışmalarını bir rapor hâlinde denetim makamına bildirir ve durumun uygun araçlarla yayımlanmasını sağlar (**TMK m. 114**).
- Vakıflar, muhasebe kayıtlarını Genel Müdürlük tarafından belirlenecek usul ve esaslar dahilinde tutmak zorundadırlar.
- Tutulacak defter ve kayıtlar ile ilgili usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir. Vakıflar, varlıklarını, ekonomik kural ve riskleri gözetmek suretiyle değerlendirirler.
- Vakıf yönetimi; vakfın yönetici veya yönetim kurulu üyeleri listesini, bir önceki yıla ait faaliyet raporlarını, bütçe ve bilançolarını, gayrimenkullerini, malî tablolarını ve bu tabloların uygun araçlarla yayımlandığına dair belgeyi, işletme ve iştiraklerinin malî tabloları ile yönetmelikle belirlenecek diğer bilgileri içeren beyannameyi her takvim yılının ilk altı ayı içerisinde Genel Müdürlüğe verir.
- Mülhak, cemaat, esnaf vakıfları ile yeni vakıflarda iç denetim esastır. Vakıf; organları tarafından denetlenebileceği gibi, bağımsız denetim kuruluşlarına da denetim yaptırabilir.
- Vakıf yöneticileri, en az yılda bir defa yapılacak iç denetim raporları ile sonuçlarını, rapor tarihini takip eden iki ay içerisinde Genel Müdürlüğe bildirir. Vakıfların amaca ve yasalara uygunluk denetimi ile iktisadî işletmelerinin faaliyet ve mevzuata uygunluk denetimi Genel Müdürlük tarafından yapılır (**VK m. 31**).
- Vakıflar Kanunu uyarınca istenen beyanname bilgi ve belgeleri zamanında vermeyen, gerçeğe aykırı beyanda bulunan vakıf yönetimine her bir eylem için idari para cezası uygulanır (**VK m. 11**).
- Bu durumda uygulanacak idari para cezası 2020 yılı için 1.568 TL'dir.
- Belgeler doldurulup sadece Vakıf Bilgi Yönetim Sistemi (VBYS) üzerinden gönderilmelidir.

- Vakıflardan istenen beyanname bilgi ve belgeler şu şekilde sıralanabilir:

1. Vakıf Şube/Temsilcilik Açılış /Kapanış Beyannamesi
2. Vakfın Her Yıl Vermesi Gerekli Yıllık Beyannamesi
3. İç Denetim Raporu
4. Yurtdışından Yardım/Bağış Alma Bildirimi
5. Yurtdışına Yardım/Bağış Yapma Bildirimi
6. Taşınmaz Mal Bildirimi
7. İktisadi İşletme veya Şirket Açma/Kapatma Bildirimi
8. Vakıf Adres Değişiklik Bildirimi
9. Yönetim Organı Üyeleri Değişiklik Bildirimi

VAKIFLAR HANGİ DEFTERLERİ TUTMAK ZORUNDADIR?

- İşletme hesabı esasında; karar defteri, işletme hesabı defteri ile bağış makbuzu kayıt defteri
- Bilanço esasında ise; karar defteri, yevmiye defteri, büyük defter, envanter defteri ile bağış makbuzu kayıt defteri (**VY m. 51**).

VAKIFLAR HANGİ BELGELERİ NE KADAR SÜRE İLE SAKLAMAK ZORUNDADIR?

- Vakıflar tarafından tutulması gereken defterler ile kullanılan bağış makbuzları, harcama belgeleri ve diğer belgeler özel kanunlarda belirtilen süreler saklı kalmak üzere, ilgili buldukları mali yılı takip eden takvim yılından başlayarak 10 yıl süreyle saklanır.
- Vakıflar, kullanacakları bağış makbuzları ile gerekli görülen belgeleri Genel Müdürlükten temin ederler. Temin edilen belgelerin kaybolması veya çalınması halinde bu durum bir tutanak ile tespit edilir ve en kısa sürede ilgili bölge müdürlüğüne ve adli makamlara bildirilir.

12

VAKFIN

VERGİLENDİRİLMESİ⁵

⁵ Vergilendirme konusunda ilgili detaylı bilgi için bkz TÜSEV Yayınları “Vakıf ve Dernekleri İlgilendiren Vergi Uygulamaları ve Kamu Yararı Statüsü, Mevcut Durum ve Öneriler” yayını)

VAKIFLARIN VERGİLENDİRİLMESİ NASIL OLUR?

- Vakıflar kurumlar vergisine tabi değildir. Vakıfların malvarlıklarının işletilmesinden dolayı elde ettikleri gelirlerin bazıları Gelir Vergisi Kanunu uyarınca kesinti yapılabilecek gelirlerden olabilir.
-
- Vakıflara ait iktisadi işletmelerin kazançları ise kurumlar vergisine tabidir (**KVK madde 1**).
-
- Vakfın gelirleri, vakfa ait iktisadi işletmenin kazancı olabileceği gibi, bağış ve yardımlar veya diğer gelirler de olabilir.
-
- Cumhurbaşkanı tarafından vergi muafiyeti tanınan vakıflara yıllık toplamı beyan edilecek gelirin %5'ini (kalkınmada öncelikli yöreler için %10'unu) aşmamak üzere, makbuz karşılığında yapılan bağış ve yardımlar, gelir vergisi matrahının tespitinde, gelir vergisi beyannamesinde bildirilerek indirilebilir (**GVK m. 89**).
-
- Kurumlar Vergisi Kanununun 10. maddesine göre kurumlar vergisi matrahının tespitinde; kurumlar vergisi beyannamesi üzerinde ayrıca gösterilmek şartıyla, kurum kazancından sırasıyla aşağıdaki indirimler yapılır:
 - **m. 10/1/c:** Cumhurbaşkanınca vergi muafiyeti tanınan vakıflara makbuz karşılığında yapılan bağış ve yardımların toplamının o yıla ait kurum kazancının %5'ine kadar olan kısmı
 - **m. 10/1/d:** Cumhurbaşkanınca vergi muafiyeti tanınan vakıflar tarafından yapılan veya Kültür ve Turizm Bakanlığınca desteklenen ya da desteklenmesi uygun görülen;
 1. Kültür ve sanat faaliyetlerine ilişkin ticari olmayan ulusal veya uluslararası organizasyonların gerçekleştirilmesine,
 2. Ülkemizin uygarlık birikiminin kültürü, sanatı, tarihi, edebiyatı, mimarisi ve somut olmayan kültürel mirası ile ilgili veya ülke tanıtımına yönelik kitap, katalog, broşür, film, kaset, CD ve DVD gibi manyetik, elektronik ve bilişim teknolojisi yoluyla üretilenler de dahil olmak üzere görsel, işitsel veya basılı materyallerin hazırlanması, bunlarla ilgili derleme ve araştırmaların yayınlanması, yurt içinde ve yurt dışında dağıtımı ve tanıtımının sağlanmasına,
 3. Yazma ve nadir eserlerin korunması ve elektronik ortama aktarılması ile bu eserlerin Kültür ve Turizm Bakanlığı koleksiyonuna kazandırılmasına,
-

4. 21/7/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamındaki taşınmaz kültür varlıklarının bakımı, onarımı, yaşatılması, rölöve, restorasyon, restitüsyon projeleri yapılması ve nakil işlerine,
5. Kurtarma kazıları, bilimsel kazı çalışmaları ve yüzey araştırmalarına,
6. Yurt dışındaki taşınmaz Türk kültür varlıklarının yerinde korunması veya ülkemize ait kültür varlıklarının Türkiye'ye getirilmesi çalışmalarına,
7. Kültür envanterinin oluşturulması çalışmalarına,
8. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamındaki taşınır kültür varlıkları ile güzel sanatlar, çağdaş ve geleneksel el sanatları alanlarındaki ürün ve eserlerin Kültür ve Turizm Bakanlığı koleksiyonuna kazandırılması ve güvenliklerinin sağlanmasına,
9. Somut olmayan kültürel miras, güzel sanatlar, sinema, çağdaş ve geleneksel el sanatları alanlarındaki üretim ve faaliyetler ile bu alanlarda araştırma, eğitim veya uygulama merkezleri, atölye, stüdyo ve film platosu kurulması, bakım ve onarımı, her türlü araç ve teçhizatının tedariki ile film yapımına,
10. Kütüphane, müze, sanat galerisi ve kültür merkezi ile sinema, tiyatro, opera, bale ve konser gibi kültür ve sanat faaliyetlerinin sergilendiği tesislerin yapımı, onarımı veya modernizasyon çalışmalarına ilişkin harcamalar ile makbuz karşılığı yapılan bağış ve yardımların %100'ü. Cumhurbaşkanı, bölgeler ve faaliyet türleri itibarıyla bu oranı, yarısına kadar indirmeye veya kanunî seviyesine kadar getirmeye yetkilidir."

VAKIFLARDA VERGİ MUAFİYETİ NEDİR?

7/8/2003 tarih ve 25192 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 30/7/2003 tarihli ve 4962 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Vakıflara Vergi Muafiyeti Tanınması Hakkında Kanununun 20. maddesi ve Vakıflara Vergi Muafiyeti Tanınması Hakkında Genel Tebliğ uyarınca:

- Gelirlerinin en az üçte ikisini nevi itibarıyla genel, katma ve özel bütçeli idarelerin bütçeleri içinde yer alan bir hizmetin veya hizmetlerin yerine getirilmesini amaç edinmek üzere kurulan vakıflara, Cumhurbaşkanlığı kararıyla vergi muafiyeti tanınabilir.
- Bunların vergi muafiyetinden yararlanması ve muafiyetlerinin kaybedilmesine ilişkin şartlar, usul ve esaslar Maliye Bakanlığı tarafından belirlenir.
- Olağan denetimler sırasında veya yaptırılacak özel denetimler sonucunda vergi muafiyeti tanınmasına ilişkin şartları kaybettikleri tespit edilen vakıfların vergi muafiyetleri, Cumhurbaşkanlığı kararıyla kaldırılabilir.
- Vakıfların, vergi muafiyeti talebinde bulunmadan önce kuruldukları tarihten itibaren en az bir yıl süre ile faaliyette bulunuyor olması ve bu süre içindeki faaliyetleri ile devletin kamu hizmeti yükünü azaltıcı etki sağlamış olmaları gerekmektedir.
- Ancak, mal varlığı ve gelir tutarı başvurunun yapıldığı yıl için geçerli olan hadlerin iki katını aşan vakıfların vergi muafiyetine ilişkin başvurularında asgari bir yıl faaliyette bulunmuş olma şartının yerine asgari altı ay faaliyette bulunma şartı aranır. Bu şekilde yapılacak vergi muafiyeti başvurularının değerlendirilmesinde, asgari altı aylık dönem sürecinde elde edilen gelir tutarının içinde bulunulan yıl için belirlenmiş olan gelir tutarının iki katını aşıp aşmadığı ve gelirin amaçlara harcanma şartının yerine getirilip getirilemediği ile vergi muafiyetinin verilebilmesi için gerekli olan diğer şartların varlığı araştırılır.
- Vakıflara vergi muafiyeti tanınabilmesi için ayrıca 2020 yılı itibarıyla, faaliyet süresi en az bir yıl olan vakıflar için; gelir getirici malvarlığının, 1.717.000 TL, yıllık gelirinin de 155.000 TL; faaliyet süresi altı ay olan vakıflar için ise gelir getirici malvarlığının 3.434.000 TL, yıllık gelirinin de 310.000 TL olması gerekmektedir. Muafiyet başvurusunda yıllık gelirin tespitinde; genel ve özel bütçeli idareler bütçelerinden yapılan yardımlar ile bağış niteliğindeki gelirler dikkate alınmamaktadır.

- Vergi muafiyeti tanınacak vakfın; sağlık, sosyal yardım, eğitim, bilimsel araştırma ve geliştirme, kültür ve çevre koruma ile ağaçlandırma konularında faaliyette bulunmayı amaç edinmesi ve bu faaliyetlerinin kamuya açık ve devletin kamu hizmeti yükünü azaltıcı etki yapacak düzeyde olması ve belli bir yöre veya belli bir kitleye hizmeti amaç edinmemesi gerekir.
- Bu nedenle vergi muafiyeti başvurusunda bulunmak isteyen vakfın faaliyetlerini lokal düzeyde tutmaması, kullanılan ifadelerde bu hususa dikkat etmeleri önerilir. (Örneğin “İstanbul’da faaliyet gösterecek olan” ifadesi yerine “Başta İstanbul olmak üzere” ifadesi tercih edilebilir.)
- Vergi muafiyeti tanınacak vakıfların bilanço esasına göre defter tutmaları gerekir.
- Gelirin harcanma şekline ilişkin olarak yıl içinde elde edilen brüt gelirlerin en az üçte ikisinin sağlık, sosyal yardım, eğitim, bilimsel araştırma ve geliştirme, kültür ve çevre koruma ile ağaçlandırma faaliyetlerinden oluşan amaçlara harcanacağı yazılı olması ve son bir yılda veya son iki yılın ortalaması bazında bu koşulu fiilen yerine getirmiş olması ve vergi muafiyetinin devamı süresince de bu şarta uyulması gerekir.
- Vakıfların vergi muafiyetleri taleplerinin Maliye Bakanlığı tarafından ilk değerlendirilmesi yapıldıktan sonra, vakfa vergi muafiyeti tanınıp tanınmayacağı konusunda Vakıflar Genel Müdürlüğü’nün ve vakıf resmi senedinde amaç edinilen konulara göre ilgili diğer kuruluşların görüşleri alınır.

VERGİ MUAFİYETİ BAŞVURU YAZISI EKİNDE NELER BULUNUR?

- Vergi muafiyetinden yararlanmak isteyen vakıflar, başvuru yazısının ekinde;
 1. Vakıf resmi senedi örneği,
 2. Gelir getirici malvarlığı ve yıllık gelire ilişkin bilgi ve belgeleri,
 3. Son beş yıl içinde resmi senette yazılı olup amaçlar arasında yer alan sağlık, sosyal yardım, eğitim, bilimsel araştırma ve geliştirme, kültür ve çevre koruma ile ağaçlandırma konuları ile ilgili olarak gösterilen faaliyetleri içeren faaliyet raporu yer alır.

VERGİ MUAFİYETİ TANINAN VAKIFLARIN DİKKAT ETMESİ GEREKEN KONULAR NELERDİR?

- Vergi muafiyeti tanınan vakıfların yönetimlerinde resmi senette değişiklik yapılmasının düşünülmesi halinde, değişiklik gerçekleştirilmeden önce bu konuda Maliye Bakanlığında izin alınması zorunludur.
- Vergi muafiyeti tanınan vakıflarca, dönem sonunda düzenlenecek bilanço ve gelir gider tablosu ile bir yıllık faaliyetlerinin sonuçlarını gösteren kesin bütçelerin birer örneği, yıllık faaliyet raporu ve yeminli mali müşavir tarafından düzenlenmiş tasdik raporu ile birlikte yılın ilk üç ayı içinde Bakanlığa gönderilir. Vakfa ait iktisadi işletme bulunması halinde bunlara ait bilanço ve gelir tablolarının da gönderilmesi zorunludur.
- Vergi muafiyeti tanınan vakıfların, yıllık gelirlerinin en az üçte ikisini elde edildiği yıl içinde amaçlarına harcamaları esastır.

VAKIFLARA AİT İKTİSADİ İŞLETMELER VAKFIN VERGİ MUAFİYETİNDEN YARARLANABİLİR Mİ?

- Vakıflara ait iktisadi işletmelerin kazançları kurumlar vergisine tabidir (**KVK m. 1**).
- İktisadî kamu kuruluşları ile dernek veya vakıflara ait iktisadî işletmelerin kazanç amacı gütmemeleri, faaliyetlerinin kanunla verilmiş görevler arasında bulunması, tüzel kişiliklerinin olmaması, bağımsız muhasebelerinin ve kendilerine ayrılmış sermayelerinin veya iş yerlerinin bulunmaması mükellefiyetlerini etkilemez. Mal veya hizmet bedelinin sadece maliyeti karşılayacak kadar olması, kâr edilmemesi veya kârın kuruluş amaçlarına tahsis edilmesi bunların iktisadî niteliğini değiştirmez (**KVK m. 2/6**).

13

KİŞİSEL VERİLERİN

KORUNMASI

KAPSAMINDA

VAKIFLAR

- Kişisel veriler normal kişisel veriler ve özel nitelikli (hassas) kişisel veriler olarak iki kategoriye ayrılmaktadır.
-
- Özel nitelikli veriler aslen kişisel verilerin daha fazla koruma uygulanan küçük bir grubunu oluşturur ve bunlar veri sahibinin açık rızası olmadıkça işlenemez ve korunmaları daha sıkı güvenlik tedbirlerine tabidir. Bunlar AB Direktiflerinde temel hak ve özgürlükleri ve özel hayatın gizliliğini ihlal edici veriler olarak nitelenmektedir ve ırk, etnik köken, din, ten rengi, siyasi görüş, dini felsefi inanç, sağlık, cinsel yaşam, genetik, biyometrik veriler, sendika üyeliği şeklinde belirlenmiştir. Temelinde kişilerin ayrımcılığa karşı korunması yaklaşımını barındırmakta, öğrenilmeleri halinde veri sahibinin mağduriyete uğramasından endişe edilmektedir.
-
- KVKK, direktiflerden bir adım öne giderek vakıf üyeliğini de özel nitelikli veri olarak kabul etmiştir. Dolayısı ile kişisel veri koruması bakımından vakıflar daha hassas bir zeminde tutulmuştur. Yine direktiflerde yer alan vakıf, dernek veya siyasi, felsefi dini veya sendikal amaçlı kâr amacı gütmeyen kuruluşların, veri sahiplerinin rızaları olmadan üçüncü kişilere açıklamamaları kaydıyla, düzenli iletişimde oldukları kişileri ve kuruluş mensuplarını ilgilendirmesi koşulu ile ve uygun güvencelerle kişisel verileri işleyebilmesine ilişkin istisna ve bunu içeren yasa tasarısı da kabul görmediğinden, KVKK kapsamında vakıflar bakımından uygulamanın işi daha da zorlaşmıştır.
-
- Doğrudan vakıfları konu almasa da KVKK istisnaları içinde yer alan (**m.28/1/c**) kişisel verilerin millî savunmayı, millî güvenliği, kamu güvenliğini, kamu düzenini, ekonomik güvenliği, özel hayatın gizliliğini veya kişilik haklarını ihlal etmemek ya da suç teşkil etmemek kaydıyla, sanat, tarih, edebiyat veya bilimsel amaçlarla ya da ifade özgürlüğü kapsamında işlenmesi istisnası dışında, yararlanılacak bir olanak düzenlenmiş değildir.
-
- Dolayısı ile vakıflar da diğer tüm özel hukuk tüzel kişileri gibi veri işleyen veya veri sorumlusu olarak yasal düzenlemenin gereklerini yerine getirmekle, KVKK'ya eksiksiz olarak uyum sağlamakla yükümlüdürler. Bu yükümlülüklerden biri de VERBİS'e kayıt yükümlülüğüdür.
-

- Yasanın kabulü aşamasında taslaktan çıkarılan istisna hükmü, VERBİS kaydı istisnaları düzenlenirken bir ölçüde dikkate alınmıştır. “Veri Sorumluları Siciline Kayıt Yükümlülüğünden İstisna Tutulacak Veri Sorumluları” ile ilgili Kişisel Verileri Koruma Kurulunun 02/04/2018 Tarihli ve 2018/32 Sayılı Kararı kapsamında, 5737 sayılı Vakıflar Kanununa göre kurulmuş vakıflardan yalnızca ilgili mevzuat ve amaçlarına uygun, faaliyet alanlarıyla sınırlı ve sadece kendi çalışanlarına, üyelerine, mensuplarına ve bağışçılara yönelik kişisel veri işleyenler istisna tutulmuştur. Kurul, bu istisnada veri konusu kişi grubunun sınırlı sayma yöntemiyle belirlendiğini belirtmekte birlikte 26/11/2019 tarih ve 2019/353 sayılı kararı ile “bağışçılara yönelik kişisel veri işleyenler” ifadesinin, “kendisine bağış yapılanları” da kapsadığı ve bu hususun “faaliyet alanlarıyla sınırlı” ifadesine dâhil olarak yorumlanması gerektiğine karar vermiştir. Kurul daha sonra, yaşanan tereddütleri ve kendisine yöneltilen talepleri değerlendirerek 09.05.2020 tarihinde R.G’de yayınlanan 22.04.2020 tarih ve 2020/315 nolu kararı ile VERBİS Kayıt istisnalarında vakıflarla ilgili kısımdan “sınırlı ve sadece kendi çalışanlarına, üyelerine, mensuplarına ve bağışçılara yönelik kişisel veri işleyenler” ifadesinin çıkarılmasına karar vermiş ve böylelikle **“yalnızca ilgili mevzuat ve amaçlarına uygun, faaliyet alanlarıyla sınırlı olmak üzere kişisel veri işleyen Türkiye’de yerleşik dernek, vakıf ve sendikalar”** şeklinde daha geniş bir sicil kaydı istisnasına olanak yaratmıştır. VERBİS kaydı bakımından belirtilen istisna dışında vakıfların da diğer özel hukuk kişilerine ilişkin düzenlenen kurallara tabi olduğunu belirtir ve dolayısı ile VERBİS kaydı yükümlülüğünün de söz konusu olabileceğini, bu açıdan vakıfların kendi faaliyetleri özelinde VERBİS kaydı için durumlarını değerlendirmeleri gerekeceğini dikkate sunmak isteriz.

14

SONA ERME

VE TASFİYE

VAKFIN SONA ERMESİ NASIL GERÇEKLEŞİR?

- Vakıf tüzel kişiliği sona erme sebeplerinin gerçekleşmesi ile sona erer. Vakıf senedinde vakfın sona erme nedeni düzenlenmiş ise bu nedenin gerçekleşmesi ile vakıf sona erer. Vakfı kuran kişinin vakfın faaliyetinin süre ile veya belirli bir faaliyetin/amacın gerçekleşmesi ile sınırlanmış olması ve vakıf senedine bu yönde bir hüküm koymuş olması mümkündür. Bu sürenin dolmasıyla veya faaliyetin/amacın gerçekleşmesi ve tamamlanmasıyla da vakıf sona erebilir.
-
- Vakıf ayrıca kendiliğinden de sona erebilir. Kendiliğinden sona erme vakfın amacının gerçekleşmesinin olanaksız hâle geldiği ve değiştirilmesine de olanak bulunmadığı takdirde meydana gelir (**TMK m. 116/I**). Amanın gerçekleşmesi olanaksız hâle geldiği ve değiştirilmesine de olanak bulunmadığı takdirde, vakıf kendiliğinden sona erer ve mahkeme kararıyla sicilden silinir.
-
- Yargıtay uygulamasında vakıf, vakıftan yararlanmaları öngörülmüş olanların tamamının ölmüş veya kuruluş amacının gerçekleşmiş olması yahut aciz (ödeme güçsüzlüğü) haline düşmüş bulunması hallerinde de kendiliğinden ortadan kalkmış sayılmaktadır (**Y HGK., E. 2012/1929 K. 2013/782 T. 29.5.2013**).
-
- Vakıf ayrıca mahkeme kararı ile de sona erebilir. Cumhuriyetin Anayasa ile belirlenen niteliklerine ve Anayasanın temel ilkelerine, hukuka, ahlâka, millî birliğe ve millî menfaatlere aykırı veya belli bir ırk ya da cemaat mensuplarını desteklemek amacıyla vakıf kurulamaz (**TMK m. 101/IV**). Böylesi bir yasak amaç güttüğü veya yasak faaliyetlerde bulunduğu sonradan anlaşılan veya amacı sonradan yasaklanan vakfın amacının değiştirilmesine olanak bulunmazsa; vakıf, denetim makamının ya da Cumhuriyet savcısının başvurusu üzerine duruşma yapılarak dağıtılır (**TMK m 116/II**).
-

VAKIF TÜZEL KİŞİSİ KENDİ İRADESİ İLE SONA ERME KARARI ALABİLİR Mİ?

- Vakıflar TMK 101. madde gereği mal ve hakları belirli ve sürekli bir amaca özgüleyen yapılar olduğundan, iradi olarak vakfı sona erdirmeye kararı almaları sıradan veya yaygın bir durum değildir. Ancak elbette mevcut mal ve hakların amaca ulaşmada yetersiz hale gelmesi, hukuki ve fiili engeller vakfın faaliyetini sona erdirmeyi gerekli kılabilir. Bu duruma yönelik olarak senette düzenleme olması önem arz edecektir. Bu suretle senet hükmüne uygunluk sağlanarak vakfın sona erdirilmesine hiçbir engel bulunmadığı kanısındayız.

Vakif senedinde hüküm olmayan durumda vakfın iradi olarak sona erdirilmesine Yargıtay da sıcak yaklaşmamaktadır. Yargıtay'a göre "Dernekler ile şirketlerin aksine vakıflar, varlıklarının sona ermesine kendi iradeleriyle karar veremezler. Çünkü bu yolla sona erme vakfın mahiyetine uymadığı gibi, vakfın zorunlu organı olan yönetim organının ve hatta bizzat vakfı kurmuş olan kişinin (vakfedenin) dahi vakfın sona ermesine karar verme yetkileri yoktur. Ancak, vakfeden, vakıf kurarken vakfın sona ermesini gerektirecek sebepleri veya vakfın süresini vakıf senedinde belirtmiş olabilir; çünkü buna hakkı bulunmaktadır" (**YHGK., E. 2012/1929 K. 2013/782 T. 29.5.2013**).

VAKIF FAALİYETLERİ DURDURULABİLİR Mİ?

- İçişleri Bakanlığı, Anayasa'da öngörülen hâllerde ve belirlenen usullere uygun olarak, denetim makamının da görüşünü almak suretiyle mahkeme tarafından bir karar verilmeye kadar vakfı geçici olarak faaliyetten alıkoyabilir ve derhâl mahkemeye başvurur. Hâkim başvuruyu gecikmeksizin karara bağlar (**TMK m. 115**).
- Vakfın amacı, Cumhuriyetin Anayasa ile belirlenen niteliklerine ve Anayasa'nın temel ilkelerine, hukuka, ahlâka, millî birliğe ve millî menfaatlere aykırı veya belli bir ırk ya da cemaat mensuplarını desteklemek amacına girdiği takdirde Genel Müdürlük tarafından vakfın dağıtılması için yetkili asliye hukuk mahkemesine başvurulur (**VY m.20**).
- Vakfın yönetim organı veya Genel Müdürlük vakfın amacının gerçekleşmesinin imkânsız hale geldiği kanısına varırsa dilekçe ile mahkemeye başvurarak durumun mahkeme siciline tescilini ister. Mahkeme, gereğine göre Genel Müdürlüğün veya vakfın yönetim organının yazılı düşüncesini alarak vakfın dağılması ve tasfiye kurulu oluşumu istemini karara bağlar ve mahkeme dağılma kararını sicile tescil eder. Sona eren vakfın kişiliği, ehliyeti tasfiye amacıyla sınırlı olmak üzere tasfiye sırasında da devam eder (**VY m.19**).
- Vakfın sona ermesi Vakıflar Genel Müdürlüğünde tutulan merkezi sicile kaydedilir ve Genel Müdürlük tarafından Resmî Gazetede ilan olunur (**VY m. 21**).

VAKFIN SONA ERMESİ HÂLİNDE MALVARLIĞI KİME VE NASIL TAHSİS EDİLİR?

- Tüzel kişinin malvarlığı, kanunda veya kuruluş belgesinde başka bir hüküm bulunmadıkça ya da yetkili organı başka türlü karar vermedikçe, en yakın amacı güden kamu kurum veya kuruluşuna geçer. Bu malvarlığı olanak ölçüsünde daha önce özgülendiği amaç için kullanılır. Hukuka veya ahlâka aykırı amaç güttüğü için kişiliği mahkeme kararıyla sona eren tüzel kişinin malvarlığı herhâlde ilgili kamu kuruluşuna geçer (**TMK m.54**). Dolayısıyla vakfın sona ermesi durumunda vakfın malvarlığı öncelikle vakfın senedinde belirtilen kuruluşa geçer; vakıf senedinde böyle bir hüküm bulunmaması halinde de vakfın malvarlığının hangi kuruluşa geçeceğine yönetim organı karar verir. Böyle bir karar da bulunmuyorsa vakfın malvarlığı mahkeme kararı ile en yakın amacı güden kamu kurum veya kuruluş tahsis edilir.
- Sona eren yeni vakıfların borçlarının tasfiyesinden arta kalan mal ve haklar; vakıf senedinde yazılı hükümlere göre, senetlerinde özel bir hüküm bulunmayanlarda ise Genel Müdürlüğün ve devredilecek vakfın görüşü alınarak mahkeme kararıyla benzer amaçlı bir vakfa; dağıtılan yeni vakıfların borçlarının tasfiyesinden arta kalan mal ve haklar ise Genel Müdürlüğe intikal eder (**VK m. 27, VY m. 22**).
- Vakfın malvarlığının tasfiyesi, vakıf senedinde aksine hüküm bulunmadıkça terekenin resmî tasfiyesine ilişkin hükümlere göre yapılır (**TMK m. 53**). Tasfiye için vakfın malvarlığının aktif ve pasifi tespit edilerek defteri tutulur, mal ve haklar paraya çevrilir, alacaklar tahsil edilir, borçlar ödenir (**YHGK., E. 2012/1929 K. 2013/782 T. 29.5.2013**).

